14 (1931)

БЕЗБІЖНИК

ДО 26 РОКОВИН „КРИВАВОЇ НЕДІЛІ"

НА ФОТО — розстріл робітників перед зимовим палацом 9 січня [illegible] року

ЖИТТЯ

15 СЧПІХ

Державне видавництво України

Oni korespondas
esperante

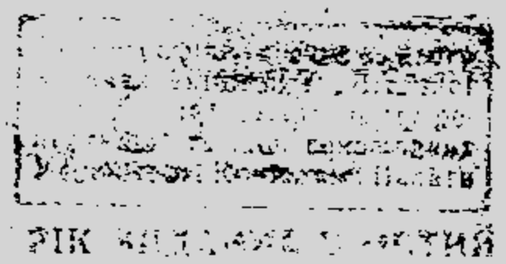

ЗМІСТ

Стор.

Передова 1
І. Сухоплюєв.— Ленін і релігія 5
Ельвін.— Рік церковної інтервенції 11
М. Кривохатський.— Православна церква в боротьбі з революцією 1905 р. 14
Н. Лентін.— Пролетарське студентство та антирелігійний фронт 19
С. Тім.— Найважливіше з мистецтв на антирелігійному фронті 23

НАУКА Й ТЕХНІКА

Нова планета. Нові знаходки викопних динозаврів. Штучно викликані спадкові зміни в рослин. Клініка майбутнього. Нетлінні мощі виснажених тварин. Скорений простір . . 30

В ЧОРНОМУ ТАБОРІ

А. С. Панкратьєв.— Прибутки попів на Полтавщині 34

НА АНТИРЕЛІГІЙНОМУ ФРОНТІ

В ногу з темпами будівництва 36
Н. Бульковштейн.— Інтернаціональну роботу на належну височінь 40
Безвірник.— Безвірницька робота по колгоспах Кубані 41

НА ДОПОМОГУ АНТИРЕЛІГІЙНИКОВІ

Н. Бульковштейн.— Як устаткувати куток безвірника 43
Програма для низового антирелігійного гуртка 46
Література про революційні події 1905 року 48

Видає — „УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИК“.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ: М. Новицький (відповідальний редактор), Білярчик, І. С. Гаїбов, Дм. Ігнатюк, А. Івановський, А. А. Коршіков, І. Поляков, В. М. Петров.

Укрголовліт № 245. 15/I 1931. Перша друк. ДВУ ім. Г. І. Петровського. Зам. № 2027. 1 пр. 50.000

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!

БЕЗВІРНИК

ПОПУЛЯРНО-НАУКОВИЙ АНТИРЕЛІГІЙНИЙ ДВОТИЖНЕВИК
ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ СПІЛКИ ВОЙОВНИЧИХ БЕЗВІРНИКІВ УКРАЇНИ

Адреса редакції: Харків, 10, вул. К. Лібкнехта, 40, кімн. 28

№ 1 15 СІЧНЯ 14 (1931) Р.

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖ. БІБЛІОТЕКА ім. В. Г. Короленка

ЗАВДАННЯ ТРЕТЬОГО РОКУ П'ЯТИРІЧКИ І СВБ

Закріпити й розвинути значні успіхи, досягнуті в боротьбі з реакційним впливом релігії (Постанова XVI партз'їзду).

Ми вступили в новий господарський рік — третій рік п'ятирічки.

За останній рік виконання п'ятирічного пляну народньо-господарського розвитку СРСР дійшло величезних успіхів у справі соціялістичного будівництва, забезпечивши цим реальність виконання п'ятирічного пляну в чотири роки.

За останній рік гуртова продукція промисловости, плянованої ВРНГ СРСР, зросла на 25%, а промисловости, що виробляє засоби виробництва — на 40%. Майже вдвічі зросли капітальні вкладення до усуспільненого сектору народнього господарства, давши за минулий рік збільшення на 94%, а капітальні вкладення в промисловість — 95%.

Робота промисловости в особливому кварталі показує, що темпи соціялістичної індустріялізації щодалі наростають. Не зважаючи на те, що деякі галузі промисловости не цілком виконали промфінплян за квартал жовтень — грудень, ми закінчуємо програму особливого кварталу на рівні, далеко вищому, ніж за минулі квартали і значно вище від наміток п'ятирічки.

Ціла низка заводів і рудень, в тому числі й такі велетні, як Луганський завод ім. Жовтневої Революції, Московський „Електрозавод" та інші вийшли на початок нового господарського року з перевиконанням пляну.

Як не намагалися шпигуни світового імперіялізму — шкідники з „Промпартії", як не намагалися глитайські агенти — праві опортуністи — їм не вдалося ні зупинити, ні загальмувати переможного розвитку соціялістичної промисловости. Темпи соціялістичної індустріялізації невхильно йдуть вгору. Заводи й рудні, що відстають, мобілізуються на ліквідацію прориву. У відповідь на шкідництво й загрозу інтервенцією, робітничі маси відповідають новою хвилею трудового ентузіязму. В результаті велетенського розвитку виробництва й будівництва на багато зросла кількість робітничої кляси й ліквідовано безробіття. Це є один з найбільших здобутків робітничої кляси за минулий рік. У підсумку минулого господарського року велетенських успіхів досягнуто і в галузі сільського господарства. Число незаможницько-середняцьких господарств, що закріпилися в колгоспах, в основних зернових районах перевищило 40% від загальної кількости усіх господарств. Посівна площа колгоспів минулого року зросла до 36 мільйонів га замість 20,6 мільйонів га, запроєктованих за п'ятирічним пляном на кінець п'ятирічки. Засівна площа радгоспів дійшла цього року 3,8 мільйона га, а для наступного року підготовано ріллі для посіву біля 8 мільйонів га замість 5 мільйонів га, намічених на кінець п'ятирічки.

Завдяки розвитку радгоспів і колгоспів, засівна площа, всупереч балаканині правих опортуністів про „деґрадацію“ сільського господарства, зросла по СРСР на 7,4 мільйонів га.

Цих успіхів наша країна домоглася в невпинній боротьбі з труднощами зростання соціялізму, які ускладнялися від жорстокого опору кляс, що відживають. Здійснюючи рішучий наступ на капіталістичні елементи країни, комуністична партія і робітнича кляса перейшли від політики обмеження й витиснення глитая, до політики ліквідації глитайні, як кляси, здійснюючи цю політику, як нерозривну складову частину суцільної колективізації.

Успіхи соціялістичного будівництва забезпечували успіх нашої роботи в боротьбі з релігією, бо викорчовування коріння капіталізму в нашій країні означає водночас і викорчовування релігії, зростання матеріялістичного світогляду серед мас трудящих, а звідси — зростання й зміцнення войовничого безвірництва. XVI партійний з'їзд, відзначаючи досягнення у боротьбі з релігією, поклав на нас обов'язок: „Закріпити й розвинути значні успіхи, досягнені в боротьбі з реакційним впливом релігії“. На виконаня цієї постанови і треба скерувати всі наші сили.

Антирелігійна робота повинна бути цілком підпорядкована завданням та інтересам соціялістичного будівництва. Таке наше настановлення. І, виходячи з нього, ми повинні мобілізувати всі сили наших безвірницьких організацій на виконання політичних й господарських завдань третього року п'ятирічки, що є вирішальний у справі виконання п'ятирічного пляну в чотири роки. Виробнича програма й господарський плян цього року — є програм високих темпів соціялістичного будівництва. Досить сказати, що за програмою цього року треба добути вугілля 74,5 мільйонів тонн, чавуна — 7,5 мільйонів тонн, виробити нових машин на 2,5 міліярди карб., сільськогосподарських машин — на 845 мільйонів карб., тракторів понад 53 тисячі, що намічалося виробити лише на кінець пятирічки. Цього року розгорнеться повною ходою будівництво вже початих велетнів індустрії: Магнитобуду, Кузнецбуду, Нижегородського автозаводу, Челябинського й Харківського тракторних заводів і почнуть будувати нові велетні в тому числі на Україні— Дніпровський комбінат, Маріюпільський металюрґійний завод і багато інших.

На кінець третього року п'ятирічки колективізація повинна охопити не менше 50% незаможницько-середняцьких господарств. Включитися в практичне проведення в життя, установлених за пляном третього року п'ятирічки, завдань є першочергове завдання кожної районної і міської ради СВБ, кожного виробничого колгоспного, радгоспівського й сільського осередків безвірників.

Треба, щоб кожний член СВБ був у лавах передових борців за виконання промфінпляну, в лавах змаганців і ударників; щоб кожний безвірник боровся за колективізацію, за втягнення в колгоспи незаможників і середняків позаколгоспників, боровся б за новий безрелігійний побут у колгоспах, за пролетарську культуру; допомагав партії і радвладі проводити всі політичні кампанії, нещадно викриваючи дії ворожих радвладі елементів, що намагаються шкодити справі соціялістичного перебудування країни. Пляни роботи осередків СВБ треба найтісніше ув'язувати з виробничими плянами того підприємства, цеха, рудні, колгоспу, радгоспу,— де існує осередок.

Найсерйознішим завданням нашої роботи цього року є всебічне зміцнення низових ланок СВБ — осередків і райрад. Не зважаючи на те, що по ліквідації округ вже минуло три місяці, лише в небагатьох районах райради охопили керівництвом безвірницький рух у районі

і на ділі довели свою працездатність у нових складніших і відповідальніших умовах роботи. Більшість же райрад на сьогодні працює кволо, а подекуди райради досі ще не утворилися. Зрозуміло, що за такого становища антирелігійна робота відставатиме від сучасних темпів і вимог. Тому треба:

1) По районах, де немає райрад, негайно приступити до їх організації, скликаючи для цього районні конференції СВБ. Підготувати конференції повинні оргбюра.

2) Взяти на облік і згуртувати навколо райрад весь антирелігійний актив і культурні сили району, що можуть провадити антирелігійну роботу.

3) В районах, де існують райради, переглянути їх склад, замінивши непрацездатних членів новими активістами.

4) Забезпечити матеріяльну базу для роботи райради, поставивши це питання перед партійними, професійними, кооперативними організаціями та місцевими органами Наркомосвіти.

5) Залежно від міці району, забезпечити наявність звільнених платних робітників. Крайній мінімум для наймаломіцніших районів — це один технічний робітник, що повинен провадити всю облікову й звітну роботу, постачати осередкам матеріяли, оформляти й технічно здійснювати зв'язок райради з Центральною Радою СВБ України й осередками.

Поруч із цими заходами, на місцях треба підсилити керівництво районними і міськими радами від Центральної Ради СВБ України. Нині, як ніколи, потрібне живе керівництво, безпосередня допомога районним організаціям на місці і насамперед районам кволим і районам суцільної колективізації. Центральна Рада справу підсилення живого керівництва й розглядає як одне з найневідкладніших практичних завдань сьогоднішнього дня.

І, нарешті, як один із важливіших заходів зміцнення й пожвавлення роботи наших низових ланок СВБ — треба використати соціялістичне змагання, шефство й буксир. Осередки і районні організації СВБ, що йдуть попереду, повинні взяти на буксир відсталих. Ці методи роботи в нас ще зовсім не розгорнуті.

Питання про кадри для антирелійної роботи з бурхливим зростанням СВБ набули особливої гостроти. З ліквідацією округ це питання ще більше ускладнилося. Звідси підготування й перепідготування кадрів у цьому році є найважливіше завдання практичної роботи СВБ. Над вирішенням цього завдання повинні працювати всі ланки нашої організації, починаючи від Центральної Ради й кінчаючи низовим гуртком.

Масовий відхід трудящих від релігії, усвідомлення найширшими масами потреби не лише не вірувати, але й активно боротися з релігією, утворюють велетенські можливості для дальшого зростання СВБ. Цю найсприятливішу обстанову для зростання нашої організації треба цілком використати. Перебудувавши нашу роботу і підвищивши її темпи, ми, безумовно, зможемо подвоїти наші лави. Мільйон нових членів спілки войовничих безвірників — таке завдання перед нами в царині зростання в цьому році.

Міжнародня буржуазія і соціяль-фашисти невпинно готують війну проти СРСР. Попівство усього світу активно допомагає міжнародньому імперіялізму організувати інтервенцію проти країни будованого соціялізму. За завданням світової буржуазії і на її гроші в нашій країні організовуються з решток недобитків експлуататорських кляс шкідницькі й шпигунські організації, що мають на меті підготовляти інтервенцію імперіялістів з середини.

Ціла низка розкритих за минулий рік контрреволюційних підпільних організацій церковників і сектантів, що з них особливе місце посідає автокефальна церква, яка була складовою частиною контрреволюційної петлюрів-

ської організації СВУ,— досить ясно викриває контрреволюційну ролю релігійних організацій і попівства всіх мастей, що виконують ролю агентури міжнародного імперіялізму, поряд з контрреволюціонерами шкідниками.

Ціла низка сектантських організацій, провадячи пацифістську агітацію, проповідуючи „непротивленство“ і відмовлення брати зброю, намагаються послабити нашу обороноспроможність перед навислою, як ніколи раніш, небезпекою війни.

За прикладом путилівських робітників (Ленінград), цей рік ми повинні оголосити ударним у справі зміцнення нашої країни. Сильніш огонь по контрреволюційній діяльності церковників і сектантів, що намагаються зривати соціялістичне будівництво і шкодять справі оборони нашої країни, більше уваги роботі СВБ в Червоній армії, більш допомоги в роботі організацій ТСО-авіяхему, більш активности в збиранні коштів на військово-технічні засоби боротьби зі світовим імперіялізмом — з такими гаслами ми вступаємо в новий рік.

Постанови XVI партійного з'їзду про закріплення й розвиток досягнених успіхів у боротьбі з релігією не є завдання лише для СВБ. Одній спілці войовничих безвірників з цією роботою не справитись, коли до фронту боротьби з релігією не буде прикована увага партійних, радянських, професійних і громадських організацій. З усякими виявами недооцінки антирелігійної роботи, ліквідаторства на фронті боротьби з релігією, так само, як і примиренства до релігії, ми повинні рішуче й уперто боротись, розглядаючи їх, як конкретні вияви правого ухилу, що є головна небезпека в даний час. У той же час ми не повинні забувати і про боротьбу з „лівими“ закрутами, що завдають великої шкоди боротьбі з релігією і здебільшого переростають на правий ухил, або примиренство з релігією. Боротьба з усіма відхиленнями від ленінського настановлення і постанов XVI партз'їзду в антирелігійній роботі є найважливіше політичне завдання всієї нашої роботи.

Ударники шахти ім. Калініна Горлівського району (Донбас)

ІВ. СУХОПЛЮЄВ

ЛЕНІН І РЕЛІГІЯ

Кожний свідомий войовничий безвірник повинен добре знати погляди В. І. Леніна на релігію, на ставлення робітничої партії до релігії, на взаємини церкви й держави, школи й церкви, на антирелігійну пропаґанду. Думки Леніна про релігію в дновлюють революційну науку К. Маркса та Ф. Енґельса про релігію, доповнюють її, уточнюють, систематизують уривкові вислови Маркса та Енґельса, пристосовують її до вимог того часу, коли Ленін висловлював той або інший погляд, освітлюють ставлення партії до релігії, дають директивні вказівки на майбутнє, визначають напрямок і політики партії і політики радянської влади щодо релігії на майбутнє.

Основне твердження Леніна про релігію

Ленін підкреслював, що основним твердженням революційного марксизму про релігію є таке: „релігія є опіюм для народа". Це є основним твердженням і Леніна про релігію. З цієї засади виходить Ленін у всіх своїх творах про релігію. Ленін у статті 1905 р.: „Соціялізм і релігія" називає релігію „родом духовної сивухи, що в ній раби капіталу гублять власну людську подобу, свої вимоги будь-якого гідного людини життя".

Погляди більшовиків на релігію виковано під безпосереднім впливом Леніна, що відзеркалився насамперед в програмі більшовиків 1903 р.

Ленін і програма Російської соціяль-демократичної робітничої партії про релігію

Ленін висловив свої погляди на ставлення робітничої партії до релігії в трьох проєктах програми РСДРП, що їх він склав: перший року 1895 у в'язниці в Петербурзі, другий — в засланні в селі Шушенському, в Сибіру, року 1899, третій — року 1902 за кордоном в двох редакціях в січні-лютому і в травні. До програми РСДРП 1903 р. увійшли й загальнодемократичні вимоги поміркованішого Г. В. Плеханова („необмежена воля сумління"), і пролетарські вимоги революційнішого Леніна, що, у слід за законодавством і практикою Паризької Комуни 1871 р., висунув пролетарські гасла: „відокремлення церкви від держави і школи від церкви", „конфіскація манастирського майна", а за два місяці до 2-го з'їзду РСДРП в Лондоні 1903 р. — додав вимогу „конфіскація церковного майна".

Погляди Леніна на ставлення робітничої партії до релігії увійшли до програми РСДРП 1903 р. Підчас революції 1905 р. Ленін дав коментар до програми РСДРП щодо ставлення партії до релігії. „Цілковите відокремлення церкви від держави — ось та вимога, що її висуває соціялістичний пролетаріят до сучасної держави й сучасної церкви", писав Ленін в статті: „Соціялізм і релігія" в газеті „Новая Жизнь" № 28 з 3 грудня 1905 р. В цій

статті він, між іншим, накреслив засади майбутнього радянського декрету про відокремлення церкви від держави.

Ленін і декрет про відокремлення церкви від держави

Даючи коментар до програми РСДРП в 1905 році в справі про ставлення робітничої партії до релігії, Ленін одночасно ж висловлював теоретичні погляди партії більшовиків на практичні заходи для здійснення вимог робітничої партії.

Ленін ще 10 січня 1918 р., просив колеґію Наркомюсту РСФРР прискорити розробку проєкта декрета про відокремлення церкви від держави. Між тим, комісія Наркомюсту РСФРР під головуванням М. А. Рейснера, за вказівками Наркома Юстиції лівого есера Штейнберга, розробила проєкт закона „Про волю сумління і релігійні товариства". Коли цей проєкт НКЮ подав 19/1 — 1918 р. до Раднаркому, Ленін своєю рукою переробив його, додав різні артикули, примітки до артикулів проєкту тощо. На засіданні Раднаркому РСФРР 20/1 — 1918 р. Ленін наблизив текст законопроєкта до програми більшовиків, додав такі засади, як: „Церква відокремлюється від держави", „Школа відокремлюється від церкви", „З усіх офіційних актів всі вказівки на належність громадян до будь-якої релігії або неналежність до жодної виключається" тощо. Ці засади увійшли до декрету Раднаркому РСФРР з 20/1 — 1918 р. про відокремлення церкви від держави, до декрету Роб. Сел. Уряду України з 18/1 — 1919 р., до декрету Раднаркому Білоруської СРР про „адлучаньне царквы ад дзяржавы і школы ад царквы" 1922 р., до відповідних декретів інших СРР, до Адміністративного Кодексу УСРР (арт. 350 і далі).

Коли буржуазно-демократична революція переросла в пролетарсько-соціялістичну, коли програму-мінімум РСДРП значною мірою вже було здійснено, коли теоретичні програмові вимоги РСДРП 1903 р. через декрет Раднаркому РСФРР з 20/1 — 1918 р. про відокремлення церкви від держави практично вже було запроваджено до життя, програму довелось переглянути та змінити.

На VIII з'їзді РКП(б) в березні 1919 р. Ленін був доповідачем нової програми РКП(б). В 13 артикулі нової програми 1919 р. в галузі релігійних відносин зазначено: щодо релігії РКП не задовольняється декретованим вже відокремленням церкви від держави, тобто заходами, що їх буржуазна демократія висуває в своїх програмах, але ніде у світі не довела до кінця через різноманітні дійсні зв'язки капіталу з релігійною пропаґандою, РКП керується переконанням, що тільки здійснення пляномірности і свідомости у всій громадсько-господарській діяльності мас потягне за собою цілковите відмирання релігійних забобонів. Партія намагається цілком зруйнувати зв'язок поміж експлуататорськими клясами та організацією релігійної пропаґанди, сприяючи дійсному визволенню трудящих мас від релігійних забобонів та організуючи найширшу науково-освітню та антирелігійну пропаґанду. При цьому треба ретельно уникати всякої образи почуття вірян, що веде лише до закріплення релігійного фанатизму.

Цілковите відмирання релігійних забобонів буде наслідком упертої клясової боротьби, виривання суспільного коріння релігії.

Суспільне коріння релігії

Ленін закликав виривати суспільне коріння релігії через клясову боротьбу. Що таке — суспільне коріння релігії? — „Суспільне пригноблення

трудящих мас, поглядна цілковита безпорадність їхня перед темними силами капіталізму, що задає щоденно й щогодини в тисячу разів більше найжахливіших страждань і лиха рядовим трудящим, ніж усякі видатні події, як війна, землетрус тощо, от у чому найглибше сучасне коріння релігії", писав Ленін року 1909 в статті: „Про ставлення робітничої партії до релігії".

Вважаючи релігію не тільки за систему уявлень, але і за певну систему настроїв, а так само — за систему дій (культу), Ленін підкреслює значення почуття жаху, безпорадности перед сліпою силою капіталу, само собою розуміючи й почуття безпорадности перед стихійними силами природи. „Жах перед сліпою силою капіталу, що сліпа, бо її не можуть передбачити маси народу, що на кожному кроці життя пролетаря і дрібного господарчика загрожує принести йому і приносить „раптове", „несподіване", „випадкове" знищення, загибель, перевертання на жебрака, на павпера, на повію, смерть від голоднечі, ось те коріння сучасної релігії, що його насамперед і найбільше повинен мати на увазі матеріяліст, коли він не бажає залишитися матеріялістом підготовчої кляси".

Що треба вважати суспільним корінням релігії в Союзі РСР за часів неп'у? Навіть на 14-ому році існування радянської влади, за часів останнього періоду неп'у, деякі значні шари населення постачають віруючих. В районах, де ще немає суцільної колективізації, бідняцько-середняцькі маси сільського населення залишаються ще досі дрібними товаропродуцентами-одинаками при низькому щаблі розвитку техніки сільського господарства. Цей характер виробництва відповідно відбивається на їхньому сві огляді. Сукупність виробничих відносин дрібних товаропродуцентів — одинаків в таких районах має своїм наслідком ідеалістичну надбудову, в формі релігійних уявлень, настроїв і дій.

В міру збільшення колективізації сільського господарства, його машинізації взагалі, тракторизації й комбайнізації зокрема, в міру зростання плянових сівби, в міру заведення посухотривалих культур, своєчасної оранки землі, своєчасного засіву пропущеним через тріер, протруєним зерном, в міру підвищення техніки сільського господарства, заведення інтенсивної системи господарства, — відпадає економічна база для релігійної надбудови. Під впливом наступу на релігію, під впливом знищення глитайні, як кляси в розпачі клясової боротьби, за допомогою антирелігійної пропаґанди, у колишніх дрібних товаропродуцентів-одинаків виривається суспільне коріння релігії, виживається їхні релігійні забобони.

Серед міського населення суспільним корінням релігії в останній період неп'у є одноосібницька установка у виробничій функції і побуті ремісників, кустарів, відсталість деяких верств пролетаріяту, що постійно приходять на фабрики та заводи з села та приносять з собою релігійні забобони, що їх вони ще не встигли позбавитися на селі.

Підкреслюючи потребу виривати суспільне коріння релігії, Ленін виявляє експлуататорський характер її.

Клясова роля релігії, експлуататорський характер її

Панівні кляси в капіталістичних країнах використовують релігію, як знаряддя для затемнювання свідомости трудящих мас, як знаряддя керувати більшістю, привчаючи цю більшість, за допомогою релігії, любити своїх клясових ворогів, тобто експлуататорів, смирятися перед гнобителями тут на землі, щоб одержати нагороду в неіснуючому потойбічному раю.

Ленін року 1909 так відновлював основні погляди Маркса та Енґельса: Всі сучасні релігії і церкви, усякі релігійні організації марксизм вважає

завжди за органи буржуазної реакції, що захищають визиск і задурюють робітничу клясу".

Релігія допомагає експлуататорам визискувати експлуатованих, послаблює революційний настрій пролетаріяту, відтягає від революційних дій, руйнує революційну рішучість експлуатованої більшости, зберігає клясове панування, малюючи пригнобленим перспективи пом'ягшення нужди та жертв. Так малював ганебну клясову ролю попів В. І. Ленін року 1915 в статті: „Крах II Інтернаціоналу".

Сектанти завжди кажуть, що „святе письмо" („ветхий завіт" та евангелії) джерелом моральности. Сектанти виводять моральність з позаклясового поняття, з наказів неіснуючого бога. Навпаки, Ленін вважав це за оману, за запомороченння визискуваних в інтересах визискувачів. „Наша моральність підкорена цілком інтересам клясової боротьби пролетаріяту. Наша моральність походить з інтересів клясової боротьби пролетаріяту", казав В. І. Ленін на III Всеросійському з'їзді РКСМ з 2/X — 1920 р. про завдання спілки молоді. Комуністична моральність є цілковитою протилежністю християнської моральности, що завжди виправдувала й рабовласництво, і кріпацтво, виправдує визиск пролетаріяту капіталістами. „В основі комуністичної моральности лежить боротьба за зміцнення та завершення комунізму" пояснював Ленін, накреслюючи шлях до безклясового комуністичного суспільного майбутнього.

Наочний приклад клясового характеру релігійних організацій дала українська автокефальна церква: надзвичайний собор українських автокефалістів 1928-29 січня 1930 р. в Київі визнав українську автокефальну православну церкву „явно виявлено антирадянською контрреволюційною організацією" протягом десятирічного існування її.

Діялектичний матеріяліст повинен бути войовничим матеріялістом і ставити боротьбу з релігію на ґрунт клясової боротьби.

Єдино послідовним науковим світоглядом є діялектичний матеріялізм. Боротьба проти релігії, за Леніном, є абетка матеріялізму. В статті: „Про ставлення робітничої партії до релігії" року 1909 Ленін писав: „Ми повинні боротися проти релігії. Це — абетка всього матеріялізму і отже марксизму".

Від безвірників Ленін завжди вимагав, щоб вони вміли боротися проти релігії. „Треба вміти боротися проти релігії і для цього треба по-матеріялістичному тлумачити джерело віри й релігії в масах". До боротьби проти релігії Ленін підходить діялектично. Він ставить антирелігійну пропаґанду в залежність від клясової боротьби, підпорядковує її клясовій боротьбі.

„Атеїстична пропаґанда... повинна бути підкорена її основному завданню: розвиткові клясової боротьби експлуатованих мас проти експлуататорів".

Дехто вважав за суперечність, що пропаґанду певних ідей, боротьбу з релігію, як з ворогом культури і проґресу протягом тисячоріч, підкорюють „клясовій боротьбі, тобто боротьбі за певні практичні цілі в економічній і політичній царині". Це гостро заперечує Ленін, виходячи з марксистської діялектики. Суперечність ця „є жива суперечність живого життя, тобто діялектична, не словесна, не вигадана суперечність. Відокремлювати абсолютно, непроходимою межею, теоретичну пропаґанду атеїзму, тобто руйнування релігійних вірувань певних шарів пролетаріяту, і успіх, хід, умови клясової боротьби цих шарів — значить міркувати недіялектично, перевертати в безумовну межу те, що є рухлива, умовна межа, — значить примусово розривати те, що нерозривно зв'язано в живій дійсності". (В. И. Ленин.

Сочинения, т. XIV, М.—Л., 1930 р., 3 вид., стор. 71—72). Ленін завжди вважав за потрібне провадити антирелігійну пропаґанду залежновід умов місця і часу[1]).

В Союзі РСР антирелігійна пропаґанда повинна бути підкорена соціялістичному будівництву, індустріялізації країни, колективізації і машинізації сільського господарства, знищенню глитайні як кляси, боротьбі за новий побут, культурній революції, бо в цьому виявляється клясова боротьба. Наяним прикладом виховання широких мас трудящих є протверезвлення незаможного селянства й середняка від релігійних забобонів в районах суцільної колективізації сільського господарства років 1929 і 1930, а до соціялістичної революції — протверезвлення значних мас пролетаріята від релігійного дурману після подій кривавні неділі, 9 січня 1905 р. Робітнича кляса одержала урок громадянської війни. Урок клясової боротьби 9/I—1905 р., робітнича кров, що її пролив царат на вулицях Петербургу, зустрінувши кулями робітничі маси, що йшли до Зимного палацу з образами та з царськими портретами в руках,— витверезили робітників від релігійного похмілля, примусили їх схаменутися та викинути гасло: „До зброї!" 9 січня 1905 р. царат розстріляв у пролетаріяту і віру в царя земного, і віру в неіснуючого царя небесного.

Ці приклади 1905 і 1929—1930 років наочно доводять, як діялектичний матеріяліст повинен ставити боротьбу проти релігії на ґрунт клясової боротьби, підкорювати антирелігійну пропаґанду клясовій боротьбі.

Ленін, як діялектичний матеріяліст, був проти всіх видів релігії проти сектантства, проти вчення Льва Толстого про непротивленство силою проти зла, проти богобудівництва та богошукання, взагалі проти всіх, хто перекручував матеріялістичне вчення революційного марксизму. „Богошукання відрізняється від богобудування або боготворення, або боготворчости і т. ін. ніяк не більше, як жовтий чорт відрізняється від чорта синього... Богобудування чи не є найгірша форма самоопльовування? Всяка людина, що працює над будуванням бога або навіть тільки припускає таке будування, обпльовує себе якнайгірше", писав В. І. Ленін в листі 1913 р. до М. Горького (В. И. Ленин Соч., т. XVII, 3 вид., 1929 р., стор. 81).[2])

Виходячи з засад діялектичного матеріялізму, Ленін відновив революційну науку Маркса та Енґельса, що релігія повинна бути приватною справою тільки щодо буржуазної держави, але ні в якому разі не може бути приватною справою щодо робітничої партії.

---

[1]) Революційні вимоги марксизму-ленінізму боротися з релігією відбилися в програмі Комінтерну 1928 р. так: „Серед завдань культурної революції, що охоплює найширші маси, особливе місце забирає боротьба з опіюмом народів — релігією, боротьба, що її треба провадити систематично й неухильно... Пролетарська влада... провадить усіма доступними їй засобами антирелігійну пропаґанду й перебудовує всю виховну й освітню роботу на базі наукового матеріялістичного світогляду".

[2]) Програма Комінтерну, що її ухвалив VI конґрес КІ 1/IX — 1928 р. в Москві, є побудована на революційному марксизмі-ленінізмі. „Спираючись на історичний досвід революційного робітничого руху всіх контингентів і всіх народів, Комуністичний Інтернаціонал у своїй теоретичній і практичній роботі цілком і без всяких застережень тримається погляду революційного марксизму, що знайшов свій дальший розвиток у ленінізмі, який являє собою не що інше, як марксизм епохи імперіялізму та пролетарських революцій".

Програма Комінтерну вимагає боротьби з усіма формами буржуазного, в тім числі і релігійного, світогляду за допомогою діялектичного матеріялізму. „Боронячи і пропаґуючи діялектичний матеріялізм Маркса-Енґельса, застосовуючи його, як революційну методу пізнавання дійсности, для революційного перетворення цієї дійсности, Комуністичний Інтернаціонал активно бореться з усіма формами буржуазного світогляду і з усіма формами теоретичного та практичного опортунізму" („Програма і статут Комуністичного Інтернаціоналу". Друге вид. ДВУ, Х., 1930 р., стор. 10—11).

В статтях: „Соціялізм і релігія“ 1905 р., „Про ставлення робітничої партії до релігії“ 1909 р., в досліді: „Держава й революція. Наука марксизму про державу та завдання пролетаріяту в революції“ 1917 р. тощо Ленін яскраво довів, що робітнича партія повинна непримиренно ставитися до релігії, повинна провадити антирелігійну пропаґанду. [1]).

В своєму заповіті войовничим безвірникам, в статті „Про значення войовничого матеріялізму“ (В журналі „Под знаменем марксизма“ 1922 р., № 3 Н. Ленин. Собр. соч., т. XX доп., ч. II, М.—Л. 1927 р., стор. 492—501), Ленін настоював, що журнал, який хоче бути органом войовничого матеріялізму, повинен бути бойовим органом, а так само органом войовничого атеїзму (стор. 493).

Ленін звертав увагу насамперед на маси, зокрема на плив на маси через літературу, що може їх зацікавити. „Цим масам треба дати як найрізноманітніший матеріял з атеїстичної пропаґанди, знайомити їх з фактами з усіх-усяких ланок життя, підійти до них і сяк і так, щоб зацікавити їх, пробудити їх від релігійного сну. (Детальніше див: 1) у Ем. Ярославського „Думки Ленінові про релігію“, ДВУ, 1925 р., 2) у Ів. Сухоплюєва „Ленін і релігія“, вид. „Український Робітник“, Х. 1930 р.).

Революційний плив економічної бази соціялістичного сектору при диктатурі пролетаріяту на таку ідеологічну надбудову, як релігія, виявляється в тім, що в соціялістичному секторі викривається суспільне коріння релігії і за допомогою антирелігійної пропаґанди войовничих безвірників швидко збільшуються лави безвірників. Серед трудящих, занятих в соціялістичному секторі, релігія відмирає. Безперервка (п'ятиденка), соцзмагання, ударництво нанесли релігії руйнівного вдару.

З другого боку, за диктатури пролетаріяту соціялістичні надбудови грають революційну ролю, завдають релігії рішучого вдару. Такі соціялістичні надбудови, як соціялістична радянська республіка, соціялістичне право, наука, перебудоване діялектичною методою, революційне мистецтво, революційна література, революційна філософія (діялектичний матеріялізм) знищують релігію до щенту, не залишають їй місця ніде, крім голів тих осіб, що їхнім клясовим інтересам шкодить соціялістична революція. Ці особи об'єднуються під прапором релігії для політичної контрреволюційної діяльности, для захисту своїх клясових інтересів визискувачів.

Релігії за соціялізму немає місця, бо на соціялістичній економічній базі може бути надбудовою тільки діялектичний матеріялізм, тільки матеріялістичний світогляд, а ні в якому разі не ідеалістичний, не релігійна система уявлень, настроїв і дій. Під наступом культурної революції релігія завмирає, відмирає у все більших і більших верствах людности.

Соціялістичні надбудови в свою чергу так впливають на економічну базу, на економічну структуру суспільства за диктатури пролетаріяту, що для релігійної надбудови щодалі залишається все менш і менш місця. Історичний матеріялізм за диктатури пролетаріяту вже переміг релігію і широким фронтом наступає на релігію, допомагаючи колишнім вірянам замінювати: 1) мітологічний елемент релігії — системою мате-

---

[1]) Погляди Леніна, що релігія повинна бути приватною справою тільки щодо буржуазної держави, але ні в якому разі не щодо комуністичної партії, відновив поширений пленум Виконкому Комінтерну 12—23 червня 1923 р. та зробив їх обов'язковими для всіх комуністичних партій світу, для всіх комуністів всіх країн. (Див. резолюцію пленуму ВК Комінтерну „Про ставлення комуністів до релігії“ у виданні „Красная Новь“ під назвою: „Расширенный Пленум Исполнительного Комитета Коммунистического Интернационала (12—23 июня 1923 года) М., 1923 р., стор. 283—284).

ріялістичних наукових уявлень, 2) релігійне почуття жаху перед стихійними силами природи і перед сліпими силами капіталу — революційними настроями, пляновістю революційної роботи, пляновим здійсненням п'ятирічки за чотири роки, 3) релігійний культ — системою революційних дій, культурною революцією, новим побутом, знищенням християнського календаря, революційними днями відпочинку, днями революційних спогадів тощо, перетворенням колишніх молитовних будинків на клюби безвірників та на інші загально-корисні заклади.

Войовничі безвірники повинні допомогти відмиранню релігії, прискорити її відмирання. Вони повинні наступати на всі релігії, на сектантів всіх течій, щоб допомогти трудящим масам у клясовій боротьбі проти непманів і куркулів, швидше вирвати соціяльне коріння релігії, щоб виконати заповіт Леніна та участю в соціялістичнім будівництві наблизити безклясове, бездержавне, безвірницьке, комуністичне суспільство майбутнього.

ЕЛЬВІН

РІК ЦЕРКОВНОЇ ІНТЕРВЕНЦІЇ

Цей рік — рік вирішальних успіхів на фронті соціялістичного наступу був роком мобілізації сил контрреволюції. Це „в порядку речей", оскільки буржуазія всього світу цілком виразно сприймає ту незаперечну і небезпечну для неї істину, що здійснення п'ятирічки в СРСР означає форсоване наближення повалення капіталізму. У цій мобілізації сил реакції одна з найважливіших функцій належить церкві різних вір і толків. У різних варіянтах пляну інтервенції незмінно фігурує релігія, церква, як апарат ідеологічного підготовання походу.

З особливою силою це виявилося на самому початку 1930 року, коли капіталізм у відповідь на ліквідацію куркульні як кляси в СРСР пустив величезну димову завісу про „захист зневаженого від більшовиків християнства".

Вже першими днями величезного галасу про „хрестовий похід", що його ще всі пам'ятають, тверезіші буржуазні органи преси визнавали, як це робила, наприклад, англійська газета „Манчестер Гардіян", що „важко не запідозріти осіб, що їх інтереси є більше політичні, ніж релігійні, в тому, що вони вирішили використати церкву в своїх інтересах".

Поважним доказом справжнього підґрунтя „хрестового походу" є дивна одностайність розрізнених церков, що з давніх-давен перебувають в стані взаємної зненависти, наприклад, католицької, протестантської, юдейської, різних сект.

До замилування зворушлива картина виявилася, коли єпископи та рабини, пастори й патери, відклавши на бік суперечки, деклямували свої грізні анатеми на адресу Радянського Союзу.

Галасливі виступи „самого римського первосвященника", потім архиепископа Кентерберійського, американського єпископа Манінга, кардинала Фаульгабера все ж не дали безпосередніх і реальних наслідків. Очевидячки, аванґард інтервенції, в особі міжнароднього попівства, трохи відірвався від основних сил інтервенції, що ще не доспіла. А про те, що ще не доспіла вона тими місяцями, нам недавно розповіла друга аґентура міжнароднього капіталу — шкідницька компанія Рамзіна.

Приблизно, в квітні-травні церковна акція, як така, видихалася. І, навпаки, досить нежданно для самих ініціяторів „хрестовий похід" відштовхнув від церкви багато сотен тисяч робітників і селян.

Великий спад активности церкви цими місяцями пояснюється почасти і тим, що европейський капітал, заклопотаний жорстокою промисловою та економічною кризою, що щільно насунулася на головні країни, примушений був трохи перебудувати свій антирадянський фронт. Послаблення ж церковної агітації навіяло багатьом невірну думку, нібито церква „змотала удочки", „папські молитви провалилися", „хрестовий похід" пора здати до архиву". Проте, було цілком очевидно, що церква свою ролю в антирадянському поході ще не зіграла, бо дуже люто провадила вона свій наступ на всіх фронтах політичного та громадського життя Европи.

Саме протягом поточного року спостерігалась підвищена активність попівства щодо фашизації низки держав, зокрема й особливо Австрії, Фінляндії, Чехо-Словаччини, Польщі та Румунії,— тобто країн, географічно дуже близьких до СРСР і, за задумом міжнародного імперіялізму, призначених бути за аванґард антирадянського походу.

Так переворот у Румунії, зв'язаний з приходом до влади короля-фашиста, відбувся за найближчої участи румунського вищого синоду (православного).

Фашизація Фінляндії відбувається під гаслами церковної реакції і під безпосереднім керуванням таких нахабних мракобісів, як піп Карес (автор знаменитого листа до уряду з вимогою „ліквідувати комунізм у країні без жодних розмов"). Саме протягом поточного року з виключною інтенсивністю проводив Ватикан свій наступ в царині культурного життя через всебічне посилення свого апарату, що оповістив непримирену війну „червоній небезпеці".

Ось чому нова скажена атака проти країни Рад під прапором так званого „демпінґа" здійснюється також за цілковитого співробітництва з попами. У цій кампанії Ватикан та інші церкви ожили духом і раптом запрягли-ся в „протидемпінґову" колесницю капіталізму.

Звідусіль надходять повідомлення про виступи князів церкви в тон з інтервенціоністськими зойками про „радянський демпінґ". Але й у цій „господарській" кампанії церква має свій специфічний, попівський підхід. Вона благословляє похід на Радянський Союз взагалі, на радянський експорт зокрема, посилаючись на „волю божу" та „закони вищої моралі".

Церква намагається підвести під економічні твердження буржуазних діячів про руїнність радянського „демпінґу" для господарства капіталістичних країн щось подібне до морального релігійного базиса, щоб послужливо розчистити шлях цим капіталістичним вигадкам до свідомости відсталих, що перебувають ще під впливом церкви, мас.

Найліпше можна це прослідкувати на офіціяльному органі Ватикана „Обсерваторе Романо".

Поперше, ця мало поважна газета запровадила останнім часом спеціяльний розділ: „У більшовицькому ярмі".

Нема тих жахів, що їх би не можна було знайти у цій дивовижній кунсткамері, що претендує на „святу" точність.

Так, наприклад, з номера за 19 жовтня ми довідуємося, що „Голова радянського уряду Чубар видав декрета, що передбачає кару на смерть за продаж селянами свого збіжжя, кому б то не було, крім представників влади... Колеґія ДПУ вже розстріляла 15 селян за те, що вони продавали своє збіжжя приватнім особам".

Поруч з подібними безглуздими нісенітницями та смакуванням повідомлень про ті чи ті прориви на фронті соціялістичного наступу, що їх подібні писаки з „Обсерваторе Романо" незмінно змальовують як катастрофу, ця газета дає також великі статті, скеровані проти Радянського Союзу, що

дихають нестриманою, чисто скотячою зненавистю. Особливої уваги заслуговує великий трактат, друкований протягом 8-ми день підряд під наголовком: „Революційні завдання зовнішньої радянської торгівлі“.

У цій статті дається завершене „уґрунтовання“ участи Ватикана та католицтва в інтервенції, під гаслом боротьби з „демпінґом“. Заключний розділ цієї програмової статті центрального органу, що веде за собою сотні католицьких газет у всьому світі, є зразок нечуваного лицемірства, що на нього тільки здатна церква, ця давня вірна служниця та спільник гнобителів і тиранів.

„Обсерваторе Романо“ приголомшує уяву релігійного читача твердженнями, що завдання п'ятирічного пляну полягають „поперше, в тому, щоб зробити СРСР державою, незалежною від капіталістичних країн, щоб повести проти цих країн ту велику пролетарську війну, до якої радянські владарі готують комуністичні партії в Росії та за кордоном, а, подруге, в тому, щоб з допомогою свого „демпінґу“ руйнувати нашу промисловість, збільшувати безробіття та злидні і створювати таким чином скрізь революційну ситуацію, що сприяє її імперіялістичним цілям“.

„Обсерваторе Романо“, після довжелезного викладу протягом восьми номерів зазначеної статті, доходить до такого висновку: „Очевидячки, пише газета,— що ради не збираються скорочувати свого експорту і, навіть, навпаки, силою подібного експорту радам вдалося зруйнувати промисловість інших країн“. . . „Отже — всі ті, хто купує радянські товари, є співучасники нечуваного злочину щодо людства“.

Так організатор антирадянського фронту, пан Флянден, та інші комівояжери капіталу знайшли так дзвінкого, як і безсоромного, герольда в особі папи, що його голос зґучить зі сторінок ватиканської газети. Нарешті, колишній оповісник „хрестового походу“, тепер за наказом господаря, голосить: „Дія невідкладна, бо небезпека зростає кожного дня. Наше завдання — розворушити всіх і кликати дійсно розв'язати питання“.

Не треба казати, про яке саме „дійсне розв'язання“, про яку „невідкладну дію“ йде мова.

А ось інший приклад: всесвітній конґрес католицької преси, що недавно відбувся в місті Брюселі, приділив низку засідань спеціяльному вивченню питання про завдання католицької преси світу в справі боротьбі з радами.

Доповідь американського єпископа Уовша на цю тему надрукована на сторінках „Обсерваторе Романо“ цілком (в дев'яти номерах підряд), будучи, таким чином, єдина з не багатьох доповідей, що заслужили такої високої уваги. Ця промова надзвичайно докладно вивчає питання про те, як використати величезний апарат католицької преси у всьому світі для участи та підгототовки протирадянського походу, тобто по суті справи — озброєної інтервенції.

Інші католицькі та некатолицькі попівські видання — „Германія“, „Ель Дебате“ (в Іспанії), „Крейц Цайтунґ“, „Ля Круа“, і т. ін. і т. п. включилися в цю справу захисту капіталу, іменем „божим“ і „вищих моральних законів людства“ посвячуючи підготовання воєнної інтервенції.

Але виступи органів преси — це лише виразніше відображення тої величезної активности, що її виявляє попівський агітпроп у своїй щоденній роботі, з амбонів у церкві, в квартирях пасомої людської отари, для виконання наказу його величности — капіталу.

М. КРИВОХАТСЬКИЙ

ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА В БОРОТЬБІ З РЕВОЛЮЦІЄЮ 1905 р.

Революція 1905 року підготувала перемогу Жовтня

Двадцять шість років тому, 9 січня 1905 року, тисячі робітників Ленінграду з іконами, хоругвами та царськими портретами з різних кінців міста посунули на Дворцову площу під проводом провокатора — попа Гапона, щоб подати петицію (прохання) цареві. Петиція ленінградських робітників змальовувала нестерпно тяжке становище трудящих, безмежне визискування робітників капіталістами, свавілля та деспотизм поліцаїв і царських чиновників.

Несвідомі ще в той час робітники дореволюційної Росії не розуміли, що цар є ставленик поміщиків та капіталістів, вони думали, що визискування й свавілля, що панувало в Росії, чинилося помимо волі царя, що цар, мовляв, турбується однаково про всіх своїх підданих, а царські чиновники не дають йому можливости побачити на свої очі всі страждання народа.

І ось вони, навчені попом Гапоном, прийшли сами до царя просити задовольнити їх вимоги.

„Ми, робітники, мешканці Петербургу", так починалася петиція, — „прийшли до тебе. Ми, нещасні, знеславлені раби, ми задавлені деспотизмом і свавіллям. Коли переповнилась чаша терпіння, ми припинили роботу й просили наших хазяїв дати нам лише те, без чого життя є мука. Але все це було відкинуто, все це видалось фабрикантам незаконним. Ми тут, многі тисячі, як і ввесь руський нарід, не маємо жодних людських прав. Завдяки твоїм чиновникам, ми стали рабами".

Але цар і не думав вислухати робітників, як не просив його вийти до народа піп Гапон, що в письмовій формі ґарантував особисту небезпеку цареві Миколі II. Знаючи чудово, що хід робітників має виключно мирний характер, цар розпорядився розстріляти колони робітників. Олов'яний гряд, шаблі й нагаї — така була відповідь царя робітникам.

За неповними відомостями самих поліцаїв, цього дня було забито 1.216 чоловіка та поранено близько 5.000 чоловіка.

Збудження робітників було важко описати. Розстріл ленінґрадських робітників зробив велике враження на робітничі маси всієї Росії — по всій країні прокотилася хвиля страйків та демонстрацій. „Кривава неділя" була поворотним пунктом в історії революційного руху Росії. Цього дня навіть найвідсталіші шари робітників переконалися, що від царя й самодержця поліпшення свого становища проханнями не здобути, а що єдиний шлях боротьби за своє визволення, за поліпшення свого становища — це шлях боротьби, шлях революційної боротьби своїми власними силами. „І от, саме в цьому пробудженні колосальних народніх мас до політичної свідомости та в революційній боротьбі й полягає історичне значення 22 січня 1905 року" (з доповіді В. Леніна на зборах спілки соціялістичної молоді в Цюриху в січні 1917 року).

Після січневого розстрілу революційний рух щодня зростає, охоплюючи сотні тисяч робітників, переноситься на село, де починаються селянські хвилювання, і, нарешті, розпочинаються революційні виступи в армії. „Міський робітничий рух здобуває нового спільника в революційному селянстві", — писав того часу В. І. Ленін. Революційні соціяль-демократичні організації, що мали до 1905 р. зовсім невеликий вплив на робітничий рух, стали на чолі революційного руху робітничої маси.

Під впливом революційного руху пролетаріяту почали посилюватись ліві настрої серед ліберальної буржуазії, що намагалася обмежити владу самодер-

жав'я, але в той же час боялася революції. Ліберальна буржуазія відогравала зрадницьку ролю в революції 1905 року, домагаючися лише реформ в інтересах буржуазії зі збереженням царської влади.

Революційна ж хвиля робітничого руху піднімалась щораз вище. У вересні почався страйк робітників московських друкарень. За кілька днів він перекинувся на інші фабрики та заводи, охопив залізницю. Петроградські робітники підтримали московських, а в середині жовтня 1905 року страйк став загальний. Зупинились фабрики й заводи, припинився залізничий рух, припинився телефонний та телеграфний зв'язок, все виробниче життя завмерло. Пролетаріят Росії показав свою силу.

Цю силу відчуло самодержав'я. Царський уряд змушений був поступитися. 17 жовтня (30 жовтня за новим стилем) 1905 р. з'явився царський маніфест, що оголосив у дуже неясній формі політичні волі й скликання державної думи.

Ці „куці" свободи були розраховані на задоволення буржуазії, що після маніфесту 17 жовтня цілком перейшла на бік царату. Для робітників же та селянства, що повстав, готувалась жорстока розправа. Вже в день видання маніфесту петербурзький градоначальник Трепов видав наказа — проти робітників „набоїв не жаліти".

9 січня 1905 року. Мирний похід робітників, що йшли на чолі із попом Гапоном, з петицією до царя, за царським наказом зустрінуто було грядом куль.
На фото — натовп у Червоних воріт перед розстрілом

У жовтні вже серед робітників не було тих, хто закликав би йти з поклоном до царя, просити в нього поліпшення становища робітничої кляси. Всі сили передових шарів робітників під проводом більшовиків були скеровані на організацію озброєної боротьби з царатом. У вогні революції 1905 року вперше утворюються ради робітничих депутатів, як органи революційного повстання. Ради стають на чолі революційного руху. Виконком Петербурзької ради 8 грудня 1905 року оголошує загальний політичний страйк, а Московська рада — ухвалила постанову про озброєне повстання. Озброєне повстання охопило

не лише Москву, але й цілу низку інших промислових міст, у тому числі й Харків.

Найяскравішим і найсильнішим було московське повстання, на чолі якого стояли більшовики. Лише за допомогою ґвардійських військ, що їх викликали з Петербургу, царатові вдалося задушити повстання московських робітників. У грудні, коли все озброєне повстання робітників було задушене, почався селянський рух проти царату та поміщиків. Цей рух охопив майже половину сел Росії, але через неорганізованість та роз'єднаність дій між містом і селом, через відсутність в той час організації більшовиків на селі, через неодночасовий виступ селянства з робітниками, — селянський рух також був жорстоко задушений царським урядом за допомогою карних загонів шабель та нагаїв.

Так царатові за допомогою шибениці, в'язниці, вислання та нагаїв вдалося задушити революцію 1905 року.

Не зважаючи на задушення озброєного повстання, революція 1905 року мала величезне значення для революційного руху. Значення революції 1905 року полягає в тому, що вона вперше підняла багатомільйонні маси робітників та трудового селянства до громадсько-політичного життя. Хід подій 1905 року показав масам справжнє обличчя самодержця та буржуазії, показав, яка партія є партія революції і які — додатками буржуазних партій, як меншовики, есери тощо. Пролетаріят на досвіді 1905 року зрозумів, що без озброєної боротьби не можна скинути влади самодержав'я і що для успішности боротьби потрібна підтримка армії та трудового селянства. У той же час революція 1905 року знаменна тим, що вона висунула вперше форми державної влади пролетаріяту — ради робітничих депутатів.

Революція 1905 року були великим уроком, була „генеральна репетиція" (В. І. Ленін) лютневої й затим великої Жовтневої революції.

Православна церква в боротьбі з революцією 1905 року

Православна церква за ввесь період існування самодержав'я була найвірнішою його підпорою. Перед небезпекою революції 1905 року, що почалася, духівництво було поголовно мобілізовано на боротьбу з революційним рухом на захист царату. І, треба сказати, що церкві належить немала роля в задушенні революційного руху 1905 року.

Першим виступам церковників на захист самодержав'я проти революції було післання всеросійського синоду „ко всем чадам православной всероссийской церкви" з приводу виступу робітників 9 січня 1905 року, що закінчилось розстрілом петербурзьких робітників, що йшли до царя з петицією. У той час, коли піп провокатор Гапон виконував свою зрадницьку ролю в середовищі робітників під машкарою „революціонера" з тим, щоб відтягти їх від революційної боротьби з царатом, вище попівство в особі синоду відверто виступало проти революційного руху. Трагічні події 9 січня в післанні синоду підносяться „чадам православной церкви" у такому вигляді:

> „В столиці й по інших містах Росії почались страйки робітників та вуличні безпорядки. Люди руські, споконвіку православні, що з давніх часів звикли стояти за віру, царя й батьківщину, підохочені людьми зловільними, ворогами батьківщини — домашніми та чужоземними, десятками тисяч покидали свої мирні заняття, відважились юрбою та насиллям домагатися своїх нібито зневажених прав... Злочинні підохочувачі простих робочих людей, маючи в своєму середовищі негідного священослужителя... не засоромилися дати до рук робітникам, що вони їх одурили... хрест, ікони та хоругви...
>
> Нашим ворогам треба розхитати тверджі наші — віру православну та самодержавну царську владу... Святіший синод тужить про згубні настрої в сучасному житті руського народа, іменем святої матері-церкви православної благає всіх її чад: бога бійтеся, царя шануйте (і Петр, 1,17) та всякій владі від бога поставленій підкоряйтеся (Римл. XIII,I)...

Трудівники землі руської, люди робочі! Працюйте згідно заповіді господньої в поті лиця свого, пам'ятаючи, що той, хто не працює, не вартий і прожитку. Бережіться ваших неправдивих порадників, що під виглядом дбання про потреби ваші й користь, домагаються безпорядку, позбавляють нас пристанища та прожитку. Вони є посібники або наймачі злого ворога, що шукає розорення землі руської"...

Мерзотний наклеп охоронників та поліцаїв, що тлумачили робітничий рух, як наслідок підкупу „наймачів ворога" і „злочинних підохочувачів", синод не посоромився написати в своєму післанні, даючи цим установленням тисячам єпископів, попів та ченців, таким чином, повчати вірян так, що утворювати серед них неґативне ставлення до революційного руху.

Не кажучи жодного слова про те неможливе становище, в якому перебувала робітнича кляса й безмежну експлуатацію з боку капіталістів, що призвело робітників до виступу, синодальні „благодійники" радять робітникам „працювати в поті лиця" і „бо а боятися та царя шанувати". Чим можна ще рішучіше підкреслити свою службу царатові й ворожнечу до всякого руху, що йде проти самодержав'я?

Слідом за „післанням" синод дає розпорядження всім єпархіям відновити на великій ектенії прохання про приборкання крамоли, що були встановлені свого часу наказом синода 1881 року після вбивства Олександра II.

Виступи синоду в січні 1905 року відкрили церковну кампанію „пастирської" боротьби з революційним рухом, що охоплював все ширші й ширші маси. Попівство почало реґулярно виступати з проповідями на політичні теми, всіляко роблячи наклепи на революційний рух та підкреслюючи „непохитність" самодержавства.

У церковній пресі з'явились мільйони книжок та листівок з „відмітними" статтями проти „крамоли" та „згубного духу часу". Бажаючи якнайбільше догодити начальству, многі єпископи та попи за своєю ініціятивою утворювали осібні моління, щоб бог втрутився та припинив „заколот" у державі. Так в червні 1905 року на нараді духівництва казанської єпархії за пропозицією архиєпископа Дмитра було ухвалено: „посилити молитися про дарування государеві імператору перемоги над зовнішніми та внутрішними ворогами церкви й батьківщини і з цією метою, крім молебнів, що відбувалися недільних днів після літурґії, чинити молебні з хресним ходом на площах".

Чудово розуміючи, що всі ці молитви та молебні перед „богом" та „угодниками" сами по собі царатові не допоможуть, духівництво використовувало кожну нагоду, щоб, користуючись з релігійности населення, підкреслити, щоб бог і церква за царя й проти революції, що самодержавна влада, влада, що її сам „бог" встановив і оберігає, влада, якій треба безсуперечно підкорятися.

Виконуючи ролю царського аґітпропу, духівництво не обмежувалось усною аґітацією проти революції. Єпископи й благочинні випускали цілу низку відозв та післань, в яких вірян попереджалося від впливу революційної аґітації.

Один з наймахровіших захисників монархізму, архиєпископ волинський, Антоній Храповицький у своєму пастирському післанні в червні 1905 року так навчав своїх вірян: „Брати, не слухайте безумців та брехунів, що запевняють вас, що можливо встановити на землі такі порядки, коли не буде бідних... Бог наказав шанувати царя, а вони підбурюють нарід проти царя: бог наказав підкорятися духовним учителям, а вони осміюють і ганьблять священний сан... Застерігайте один одного від цих злих людей, не підпускайте їх до дітей ваших. Кожну друковану книжку або папірець, що їх одержите від незнайомої вам людини, що викликає сумнів, найперше покажіть священнику та спитайте, добре, чи згубне в ній написано".

Як бачимо з цього післання, церковники не лише виступають проти революційної пропаганди, спираючись на авторитет бога та священного письма, але й вимагають від вірян боротьби з поширенням політичної літератури на селі, виказу тих, хто цю літературу поширює, а парафіяльних попів роблять за гласних жандарів.

Намагання церковників все ж таки не могли спинити революційної хвилі, що підносилась, як і інші засоби, що були в руках царату. Революційний рух, що в жовтні 1905 року дійшов свого апогея, примусив самодержавство поступитися й видати маніфест 17 жовтня. В цій новій обстанові церква (всіляко про себе жалкуючи про те, що сталося) взяла на себе ролю підтримки „підмоченого" царського престижу та подати народнім масам справу так, що маніфест 17 жовтня є не завоювання революції, а ласка (!) царя, що ані трохи не зменшує його влади.

У такому саме дусі було складено післання синода „ко всем чадам российской православной церкви" від 28 жовтня 1905 року. У післанні особливо підкреслювалась незмінність царського самодержавства і те, що „й зараз і надалі лише його найвищою владою буде посвячений закон та затверджене всяке право".

Видання конституції не лише не зменшило боротьби церкви з революцією, але ще більше посилило активність духівництва до захисту самодержавства. Після деякої розгублености першими днями після видання маніфесту, духівництво знову з найбільшою пильністю взялося до монархічної агітації, все більше й більше надаючи їй чорносотенного характеру. Той же архиепископ волинський Антоній вже на молебні, що його було присвячено маніфестові 17 жовтня, запально промовляв на захист самодержавства. „Божественний дух

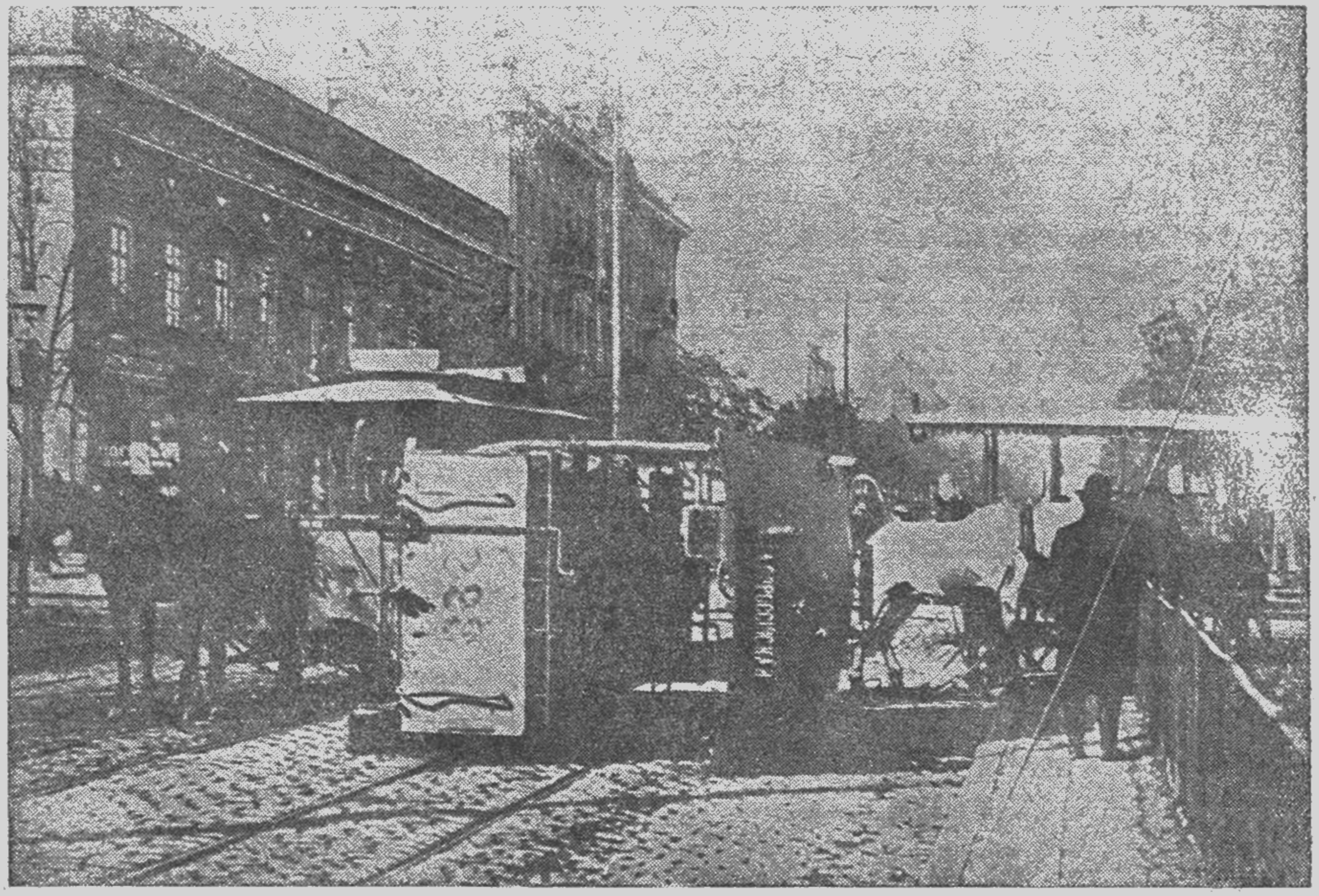

Барикади з ваґонів конки в Одесі 1905 року

наказує скорятися владикам не лише добрим і лагідним, але й опришкуватим (І Петр II, 18), кара чекає всіх тих, хто повстав проти найдобрішого й найлагіднішого з руських царів. Вони схожі на ворогів христових, що то більше лютішали, що більше світилась лагідність та незлобивість нашого спасителя. Проте, не одні лише бунтівники та страйкарі винні перед нашим государем: винні всі ті, хто недостатньо сміливо їм чинив опір"...

Такими провокаційними проповідями та післаннями духівництво вдохновляє чорносотенні погроми, що прокотилися наприкінці 1905 року по Росії, і починає відогравати керівну ролю в чорносотенних організаціях „Союза руського народа" і „Архангела Михайла", що мали за мету нещадну боротьбу з революційним рухом, не зупиняючись перед убивством революціонерів, погромами тощо.

У боротьбі проти селянських повстань брали участь ченці цілої низки манастирів, виявляючи до повсталих проти царату та поміщиків селян не меншу жорстокість, аніж жандарі й стражники. Історія залишила нам фотографії єпископів, оточені групою ченців, озброєних з нагаями, що брали участь у придушенні селянських повстань 1905 року.

1905 року православна церква виявила неоцінну послугу царатові, вона допомогла йому задушити революцію.

Але в революцію, що наступила 1917 року, церква зі всім її попівством, як і всі інші сили, що підтримували царат, не змогли спинити хвилі пролетарської революції, що знову піднеслась, збагачена досвідом революції 1905 року.

Н. ЛЕНТІН

ПРОЛЕТАРСЬКЕ СТУДЕНТСТВО ТА АНТИРЕЛІГІЙНИЙ ФРОНТ

РІШУЧІШЕ РОЗГОРНЕМО ОРГАНІЗАЦІЮ ОСЕРЕДКІВ СВБ ПО ВСІХ ВУЗ'АХ

II Всесоюзний з'їзд СВБ у своїх постановах ухвалив спеціяльного розділа „Про роботу у вуз'ах".

Окремі організації СВБ на підставі резолюцій II з'їзду широко розгорнули організацію осередків у вуз'ах та залучення студентства і професури до масової антирелігійної пропаґанди.

Одначе переважна більшість організацій СВБ ще не здійснили постанови з'їзду.

Не ліпше є справа з участю профспілкових організацій студентства у розгортанні антирелігійної роботи. Досі профсекції вуз'ів не беруть дійсної участи в антирелігійній пропаґанді. Антирелігійна робота вуз'ів відбувається ще стихійно, кустарно; зовсім нема керівництва у цій справі від організацій пролетстуду.

Профсекції, як правило, антирелігійною пропаґандою займаються тільки підчас кампаній. Коштів на антирелігійну пропаґанду, звичайно, не відпускають, або відпускають дуже мало. Стан антирелігійної пропаґанди у вуз'ах цілком незадовільний, і одною з причин цього є неувага профсекцій до цього питання.

Цілком зрозуміло, що такий стан підчас бурхливого зростання СВБ та гострої потреби в кадрах треба надалі в корені змінити в бік дійсної участи студентства у масовій антирелігійній пропаґанді.

Успіх цієї роботи цілком залежить як від керівництва антирелігійною роботою у вуз'ах від рад СВБ, так, особливо, і від участи професійних партійних і комсомольських організацій вуз'ів, що їм слід взятися за більшу і постійнішу роботу щодо антирелігійної пропаґанди, уникаючи кустарництва, стихійности у цій справі.

Вогонь проти правого опортунізму

За одну з основних перепон, що стоїть на шляху розгортання антирелігійної пропаґанди у вуз'ах, є недооцінка антирелігійної роботи, правий опортунізм в антирелігійному питанні й примиренство до релігії.

Що це так, яскраво свідчать матеріяли антирелігійних конференцій, скликаних Московською і Ленінґрадською краєвими радами СВБ та краєвими бюрами пролетстуду. На цих конференціях було оголошено, наприклад, такі факти. У Тверi в майстернях механічно-будівельного технікуму було організовано виробництво і продаж хрестиків, ікон та інших речей релігійного культу. Краєве бюро пролетстуду, знаючи про ці факти, не вжило жодних заходів, не розгорнуло широкої політичної кампанії, не загострило уваги студентської маси на всіх цих збоченнях та викривленнях клясової лінії.

Недооцінка антирелігійної пропаґанди у ВУЗ'ах позначається не лише у цілковитій неувазі суспільно-політичних організацій щодо роботи осередків СВБ, але, навіть, у деяких вуз'ах, і в заважанні антирелігійній роботі.

Але, крім недооцінки антирелігійної роботи, у вуз'ах велике місце має примиренство до релігії. За найяскравіший приклад примиренства до релігії є сперечання двох груп студентів у Кримському педагогічному інституті, що тривало ввесь минулий навчальний рік. Група студентів Кримського педінституту виявила на шиї студентки золотого хрестика. Почали дискутувати. Одні запевняли: коли ти не віриш у бога, то й не вір, а інших не чіпай. При цьому вони, як на приклад, вказували на одного з професорів інституту, що є за церковного старосту.

— Ось вам висококультурна й освічена людина — говорили вони,— і сидить між двох стільців. Сидить і не падає. Сидить і вважає, що так і потрібно. Чого ж ви домагаєтесь? Насильства над індивідуальністю? Можна не вірувати й одночасно поважати релігійні переконання інших людей...“

Друга група студентів заперечувала: на їхню думку, сидіти між двох стільців не можна. Або за нове життя, нову культуру, новий побут, або проти,— інакше не можна. Суперечка в педінституті закінчилася в „нічию“. Її перервали залікова сесія та літня перерва.

Не слід забувати і „лівих“ закрутів в антирелігійній пропаґанді у вуз'ах. Вони виражаються в тому, що деякі студенти вважають, що нема чого панькатися закривати релігійні будинки тощо.

Лише за умови розгортання рішучої боротьби під керівництвом парторганізацій вуз'ів проти правого опортунізму, як головної небезпеки, а також і проти „лівих“ закрутів в антирелігійній пропаґанді можна широко поставити роботу осередків СВБ у вуз'ах.

Завдання осередків СВБ у вуз'ах

Антирелігійну пропаґанду у вуз'ах, як це часто роблять, в жодному разі не можна обмежувати настановленням виключно на позавузівську масову роботу.

Без сумніву, що за перше основне завдання антирелігійної роботи у вуз'ах є робота в масах.

За тої великої недостачі аґітаційно-пропаґандистських антирелігійних сил, що є зараз у практиці безвірницької роботи, роля пролетарського студентства, як ближчого джерела таких, величезна.

Потрібно буквально мобілізувати всі студентські антирелігійні сили для масової роботи поза вуз'ами. Треба посилено організовувати семінари для підготовки антирелігійних кадрів.

Кожний студент, що перебуває на безперервній виробничій практиці на заводі, у колгоспі тощо повинен ув'язувати свої спеціяльні знання з антирелігійною пропаґандою, викриваючи контрреволюційну суть релігії, борячись за марксистський світогляд, борячись зі всілякими релігійними пережитками й забобонами,— звісно, зважаючи при цьому на конкретні місцеві особливості.

Але потрібно ясно зрозуміти, що це лише одно з основних завдань осередків СВБ. Поруч з роботою в масах, поза вузом, є чимало завдань антирелігійної роботи всередині самого вуз'а, що від їх правильного поставлення залежить значною мірою успіх і масової роботи.

До завдання антирелігійної пропаґанди в середині ВУЗ'ів ми повинні підходити з погляду ухвал липневого та листопадового пленумів ЦК партії з питання про кадри.

За наявної системи вищої, середньо-технічної та середньої освіти ми не можемо сказати, що більшість випускників ВУЗ'ів виходять матеріялістами. Ясно, як день, що ВУЗ'и повинні випускати войовничих матеріялістів, войовничих безвірників. Через те боротьба за марксистський світогляд, тобто за якість марксистського світогляду, тобто за якість фахівців, боротьба проти ідеалізму та всяких релігійних учень — є одно з основних завдань осередків СВБ ВУЗ'ів.

Практична боротьба за комуністичний світогляд по ВУЗ'ах повинна йти такими лініями:

1. Поліпшення викладання філософських та соціяльних дисциплін.

2. Насичення всіх навчальних програмів антирелігійним змістом та включення до них спеціяльних антирелігійних тем.

3. Організація масової антирелігійної пропаґанди й пропаґанди матеріялізму.

4. Запровадження до окремих плянів обов'язкових антирелігійних семінарів у педвуз'ах, педтехнікумах та інших вуз'ах.

У наслідку такої роботи вуз'и повинні домогтися випуску спеціялістів, що вміють боротися проти релігії.

Ті товариші, що говорять, що „всі студенти безвірники" та звідси роблять висновок про непотрібність осередків Спілки Войовничих Безвірників у вуз'ах, повинні мати на увазі, що „завдяки наявності клясово-чужих елементів, а також деякому дрібно-буржуазному впливові, незначна частина релігійників серед студентів, безумовно, є. При цьому релігійні прояви у вуз'ах замасковуються в ідеалістичну тогу й часто просякають навіть з різних професорських катедр" (з постанови ЦБ Пролетстуду).

У жодному разі не можна забувати, що релігійники, роблячи ставку на молодь, мають на увазі і студентство. Так, наприклад, у положенні про сектантську спілку молоді Новгородської округи, є пункти, що спеціяльно присвячені роботі серед студентства. У викритій релігійно-монархічній організації в Ленінґраді під назвою „Воскресеніє", поруч з іншими активними членами, були студенти Ленінґрадського медичного інституту. Ця організація провадила релігійну аґітацію по вуз'ах. Відомо, що в секті Шульца також були студенти.

Газета „Молодой Рабочий" повідомляє про перебування в сектантських організаціях десяти студентів колишнього Саратівського педфаку. Один зі студентів, що закінчив педфак, поїхав до Ленінґраду, де почав проповідницьку роботу у сектантів. У кінці 1929 року в журналі „Революция и культура", у листі з Північного Кавказу, повідомляється, що в низці баптистських організацій студенти виконують відповідальну ролю баптистських аґітпропів. Вони виступають на молитовних зібраннях, проповідують,

втягують нових прибічників до баптистських організацій і одночасно складають „заліки“, готуючись стати радянськими фахівцями.

Ідеологічний стан деякої частини професури й викладачів вуз'ів також заражений релігійністю. У „Большевике“ у передовій, озаголовленій „О подготовке новых специалистов“, є: „Ще ширше поширені по вуз'ах виступи проти марксизму, проповідь ідеалізму і навіть пряма релігійна пропаганда, як от виступи професора Іоганзен (Томськ) про те, що „природник починає повертатися назад до церкви, бо приходить до висновку, що „теорія природничих наук не має під собою ґрунту і залежить цілком від вищих божественних початків“. Іркутський професор Спаський говорив про те, що „бог творячи світ, примушений був вдатися до колоїдних сполук, як найзручніших носіїв життьового процесу“.

Група студентів другого московського університету в журналі „Революция и культура“ пише: „Керівник одної зі спеціяльних катедр медфаку залякує слухачів карою господнею і дивується з „загально-людської неохайности у ставленні до релігії“. Професор виконує християнські обов'язки як церковний староста“.

Аналогічні відомості ми маємо про частину професури багатьох інших вуз'ів.

Маючи на увазі подібні факти про релігійність студентів та професури, другий пленум ЦБ Пролетстуду ухвалив: „Випадки активної участи у релігійному дусі студентів та професорів (Томськ, Північний Кавказ та ін.) свідчать про наявність серйозної ідеологічної небезпеки, в зв'язку з цим пленум вважає за потрібне ґрунтовно вивчати ідеологічний стан студентства та професури з тим, щоб рішучіше провадити боротьбу з конкретними виявленнями та носіями релігійної реакції.

Звідси цілком природньо випливає третє завдання антирелігійної роботи в вуз'ах — боротьба проти активних релігійників та ідеалістів, професорів і студентів, проти їх різних немарксистських теорій.

В антирелігійний наступ

Потрібно рішучіше боротися зі студентами та професорами, що мракобісничають, як з хворим наростом на здоровому тілі пролетарського студентства й радянських вуз'ів.

Треба рішуче очищати наші вуз'и від ідеологічно чужих, від професорів і студентів, що сектантствують або попівствують.

Треба загострити увагу студентства на роботі на селі, серед нацмен та жінок і особливо на організації студентських секцій як при краєвих радах, так і райрадах СВБ, з тим, щоб швидше вижити кустарництво, успішніше розгортати організацію осередків СВБ у вуз'ах у боротьбі з недооцінкою антирелігійної роботи від вуз'івських громадсько-політичних організацій.

У питанні ставлення до організації осередків СВБ по вуз'ах — треба провести корінну зміну. Треба звернути якнайсерйознішу увагу на організацію осередків СВБ, як на єдину прийнятну організаційну форму антирелігійної пропаґанди в вуз'ах.

Для здійснення цього треба рішуче перемогти цілком невірну думку, поширену у студентських колах, що у вуз'ах не потрібно провадити антирелігійної пропаґанди, бо нібито „всі студенти — безвірники“. ЦБ Пролетстуду „вважає цілком за невірну поширену думку про те, що студенти всі безвірники і що, отже, у вуз'ах не потрібно провадити антирелігійної пропаґанди. ЦБ категорично заявляє, що такі погляди є недооцінка клясової сутности релігії, що ведуть до примиренського ставлення до релігії та її

виявлень, що є вияв правого ухилу в антирелігійній роботі, як це відзначив І з'їзд СВБ".

Студентським професійним, партійним та комсомольським організаціям потрібно швидше взятися до більшої плянової роботи щодо антирелігійної пропаґанди, виживаючи кустарництво, стихійність у цій справі.

Ухвали II з'їзду безвірників, особливо його резолюцію про вуз'и, треба просунути в студентські маси. Їх потрібно зробити предметом глибокого вивчення, ув'язуючи з місцевими особливостями.

Для керівництва антирелігійною пропаґандою вуз'ів треба зі студентських професійних організацій виділяти товаришів до райрад СВБ і зв'язуватися з секцією молоді при Центральній Раді СВБ.

Треба рішуче боротися з недооцінкою клясової сутности боротьби з релігією в вуз'ах, як з проявом правого опортунізму на практиці в ідеологічній боротьбі пролетаріяту.

Ми повинні різко поставити питання перед всіма студентськими громадсько-політичними організаціями та керівниками вуз'ів про те, що готувати у радянських вуз'ах релігійних проповідників, наших ворогів, — злочин перед революцією.

Треба рішуче вичищати активних релігійників, по-більшовицькому розгортати антирелігійну пропаґанду в вуз'ах.

Войовничий матеріялізм, войовниче безвірництво повинні бути за основний стрижень, навколо якого групувалися б всі елементи знань, що є в різних дисциплінах. Треба рішуче домагатися насичення безвірництвом навчальних програм.

Наші гасла: „Не повинно бути жодного вуз'а без осередку СВБ". „Ширше відчинимо двері вуз'ів, технікумів і робфаків войовничому безвірництву".

Треба винести всю роботу осередків СВБ за межі вуз'а в робітничі, колгоспні та бідняцько-середняцькі маси села.

Пора вже поставити ці важливіші види роботи в площину справжнього ударництва у вузівських осередках СВБ, систематично посилаючи бриґади на село.

Щоб оживити роботу у вуз'ах, треба провести конкурс на ліпший вуз'івський осередок СВБ, а також провірити ступінь виконання постанов II з'їзду СВБ про антирелігійну пропаґанду у вуз'ах.

Організації СВБ повинні виразно зрозуміти, що в особі пролетарського студентства ми маємо величезну, в значній своїй частині ще не використану, силу, що завдяки їй можна дуже прискорити темп нашої низової антирелігійної роботи. Організаціям СВБ потрібно повернутися лицем до вуз'ів з тим, щоб і їх, в свою чергу, повернути лицем до антирелігійної пропаґанди.

С. ТІМ

НАЙВАЖЛИВІШЕ З МИСТЕЦТВ НА АНТИРЕЛІГІЙНОМУ ФРОНТІ

Антирелігійна пропаґанда в кіні

Жодна найпривабливіша лекція, жодна найцікавіша й живо прочитана доповідь ніколи так не вплине на слухача, як може вплинути виклад даного матеріялу за допомогою наочних метод. Здібність абстрактного мислення, навіть у тій мірі, в якій ця здібність потрібна для сприйняття найпопулярнішої лекції, все ж вимагає певної звички, певного, хоча б невеликого, підготування; вимагає певної частки напруження й зосередження. Проте наша

масова авдиторія часто не має навіть таких елементарних навичок. Наочні методи є справді незамінні для роботи з тими, хто звик виключно до конкретного мислення, до мислення певними чіткими образами.

Але не менший ефект дають ці методи і при використанні їх у більш підготовленій авдиторії. Доводити, що той чи той лекційний матеріял в будь-якій, навіть в найнепідготованішій авдиторії, сприймається й запам'ятовується значно легше, якщо в його виклад внесені елементи наочности — доводити це — значило б ламатися у відкриті двері й проповідувати абеткову істину.

Та в тім то й лихо, що цю абеткову істину, не зважаючи на всю її абетковість, ще не досить всі засвоїли. Не будемо зачіпати інших царин нашої політично-освітньої роботи; візьмемо антирелігійну пропаґанду й спитаємо себе: чи багато ми в антирелігійній роботі приділяємо уваги наочним методам? Відповісти на подібне запитання не важко: десяток виставок, кілька центральних музеїв, десяток другий плякатів та приблизно стільки ж серій застарілих і не завжди добре підібраних діяпозитивів — от і увесь наш „актив" у цій надзвичайно важливій царині.

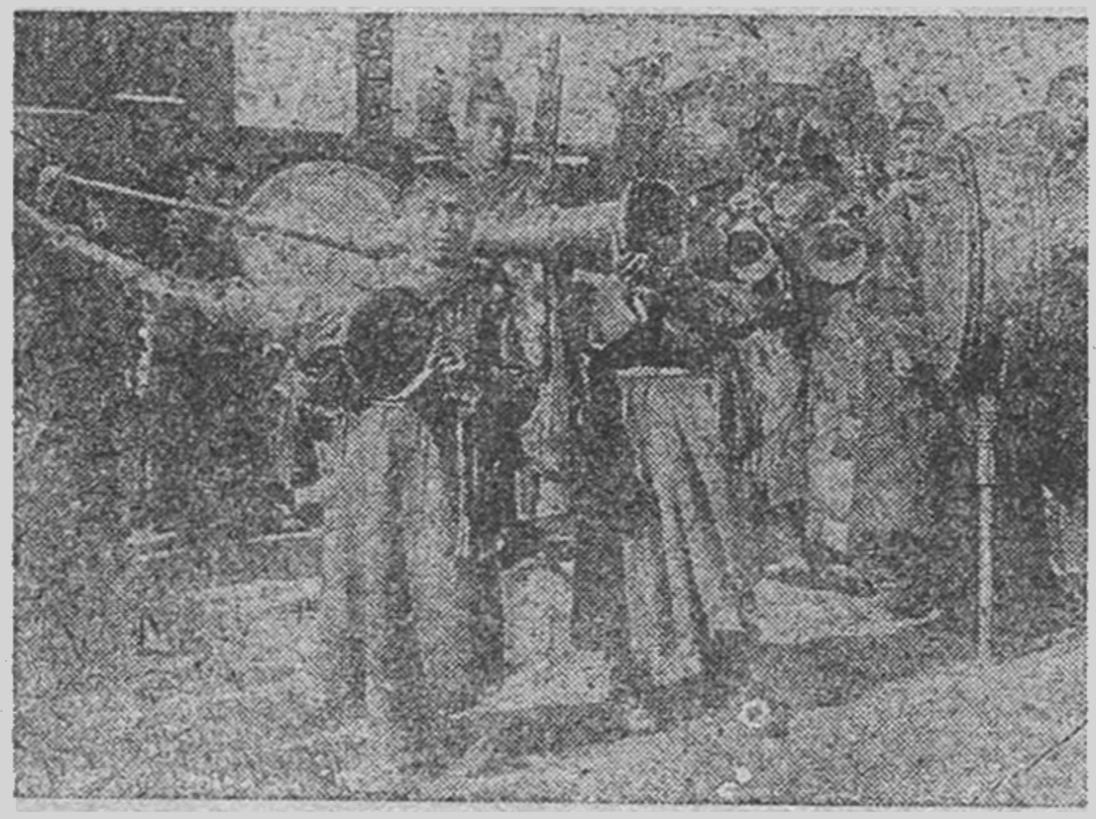

Кадр з антирелігійного кінофільму — „Нащадок Чінгіс-Хана" — музики на монгольському релігійному святі

Та, далебі, найгірше стоїть справа з тією формою наочної пропаґанди, що, за достатньої уваги до неї, могла б у руках антирелігійника стати за могутнє знаряддя боротьби за матеріялістичний світогляд. Мова йде про кіно. Крім своєї незрівняної якости наочного посібника, крім технічної зручности й простоти, кіно має можливість величезного художньо-емоційного впливу на глядача. Виключну політично-освітню ролю кіна відзначив і Володимир Ільїч, що, на його думку, кіно є для трудящих мас нашої країни „найважливіше з мистецтв".

Останніми роками кіно проникло у всі кутки земної кулі й дійсно стало мистецтвом мільйонних мас по всіх п'яти частинах світу. Буржуазія давно вже зрозуміла, що було б непрощеною помилкою не використати для своєї мети таке прекрасне знаряддя. Недарма ж услід за чисто „розважливими" фільмами перших років, екран кінематографа став дзеркалом, що відображає буржуазну ідеологію, а кіно-залі перетворилися на пункти, де масам прищеплюється цю ідеологію. Та коли кілька років тому все це робилося ще не систематично, більше стихійно, ніж свідомо, — то сучасні західня Европа й Америка цілком свідомо пляново застосовують кіно-мистецтво для потреб капіталізму.

Серед решти завдань, що покладені буржуазією на кіно (як от: пропаґанда мілітаризму, виправдання захоплення колоній, ідеалізація буржуазного суспільства, моралі і т. ін.), одне з перших місць посідає релігійна пропаґанда. Судячи навіть за тими уривковими і неповними відомостями, що ми їх маємо, релігійники (особливо католики) впливають на західньо-европейську американську кінематографію щороку більше й більше. Вони скликають спеціяльні релігійні кіно-конґреси, мають у своїх руках низку великих кінофірм, не кажучи вже про сотні екранів у своїх школах, „будинках релігійної освіти" і навіть по церквах.

Про те, що в більшості буржуазних країн всі кіно-картини, що їх випускається на ринок, проходять церковну цензуру, про це вже й говорити не доводиться.

На виробництво релігійних кіно-драм і п'єс витрачається величезні гроші. Так, наприклад, постановка кіно-картини „Царь-царів" коштувала 3 мільйони доларів. Замовці подібних картин не скупляться: вони знають, що вкладені від них капітали повернуться до них з прибутком, бо зростання капіталістичних прибутків значною мірою залежить від успішного одурманювання мас релігійною отрутою. А кіно для такого одурманювання дає всі засоби. Уявіть собі який вплив на вірянина, а іноді й на дуже байдужу до релігії людину, може зробити картина, що втілює в живі й барвисті образи сухі біблійні тексти, картина, що наочно цікаво показує життя євангельських персонажів, картина зфільмована у „самій" Палестині. Тисячі учасників — і людей і звірів — пишна постановка, розкішний одяг і, нарешті, „чудеса" священної історії, що стали можливі завдяки кіно-трюкам. Все це, звісно, має можливість тисячі разів сильніше впливати, ніж будь-яка гугнява проповідь у сільській церкві. Тому не дивно, що на сьогоднішній день на буржуазних екранах мигають уже не лише євангельські казки, але й старо-завітні леґенди і „житія святих" і зачісана на потрібний манір історія церкви, і картини спеціяльно призначені для боротьби з безвірництвом та його вогнищем — „диявольським" Радянським Союзом.

А що в цей час робимо ми? Можна сказати, що крім кількох перших, і то не завжди вдалих, кроків шляхом американського використання кіна —

Кадр з антирелігійного кінофільму „Чудо св. Іорґена" — „Іорґен зі своєю нареченою"

ми покищо не зробили майже нічого. Наші перші антирелігійні фільми майже всі антипопівські, при чому попи в них виображені, шабльонно і стандартизовані: вони обов'язково в три обхвати пузаті, четвертинами п'ють горілку й гублять хрести. Від цього голого попоїдства, убогого й злиденного шабльону в зображенні попів багато наших сценаристів і кіно-режисерів не відійшли й досі.

Та коли ми візьмемо найблизчі до максимуму задовільности антирелігійні фільми, то знайдемо й у них немало прикрих огріхів і помилок. Щоб уникнути цих помилок, треба, щоб наші кіно-організації встановили найщільніший зв'язок зі Спілкою Войовничих Безвірників і з усією безвірницькою суспільністю. Треба, щоб кожний антирелігійний сценарій, перш ніж піти на фільмування, був усебічно й докладно обговорений на зборах низки осередків СВБ і з усіх боків проглянений досвідченими антирелігійниками. У РСФРР такий зв'язок уже встановлено. Так, наприклад, фільм „Юда" за сценарієм Бляхіна почали знімати лише після критичного обговорення його сюжету на широкій спільній нараді кіно-робітників і безвірників.

Кадр з антирілігійного кінофільму „Нащадок Чінгіс-Хана" — вихід Хамби Лами.

Організації СВБ повинні брати участь і в обговоренні тематичних плянів кіно-виробничих організацій. Досі в цих плянах антирелігійним фільмам відводилось мало не останнє місце. Візьмемо, приміром, плян ВУФКУ на 1929-30 р. У ньому з 65 тем антирелігійних лише 5, але, як виявляється, і з цих п'ятьох фактично будуть реалізовані всього лише дві теми.

Трохи більше уваги приділено антирелігійній пропаґанді в тематичному пляні „Українфільму" (кол. ВУФКУ) на 1930-31 р. Через те, що цей плян не намічає окремих тем, а подає лише тематичні комплекси та встановлює лише групи тем, то говорити про те, яке кількісне місце займуть у пропущуваній продукції українських кіно-фабрик безвірницькі фільми покищо не доводиться.

Із задоволенням слід відмітити, що в пляні на 1930-31 р. антирелігійні моменти підкреслені (хоча на наш погляд все ж таки не зовсім достатньо) і в таких комплексах, як „селянин-одноосібник", „куркуль", „молодь села за періоду соціялістичної реконструкції", „молодь у боротьбі за культуру", „діти в боротьбі за новий побут", „інтернаціональне виховання дітей". Досить повно охоплені основні питання антирелігійної пропаґанди і в спеціяльному відділі, що відведений антирелігійному фільмові. Тепер завдання полягає в тому, щоб домогтися можливо більшої реалізації наміченого, не забуваючи, звісно, якісного боку продукції, що її випускається, її емоційно-художнього та пропаґандистського впливу на глядача.

Якщо справа виробництва художніх антирелігійних фільмів стоїть у нас далеко ще не на належній височині, то безвірницьких культур-фільмів ми досі й зовсім не маємо. Аджеж які широкі можливості відкриваються перед нами в цій царині. Як важливо було б утворити низку фільмів з питання про походження релігії, про шкоду релігійних обрядів та релігійного побуту, про релігію в сільському господарстві, не кажучи вже про фільми природничо-наукового характеру з яскраво виявленим антирелігійним ухилом.

Безумовно, зробити такі фільми важко, бо царина безвірницького наукового фільму — царина зовсім нова і напочатку помилок тут не уникнути. Знову ж таки слід повторити, що встановлення зв'язку між нашими кіно-організаціями й СВБ було б і тут першою ґарантією до неприпущення дуже грубих помилок. Коли б існував такий зв'язок, то хіба ж була б можлива така цілковита неписьменність в антирелігійних питаннях, що її приміром, минулого року допустило ВУФКУ у своєму оголошенні про конкурс на антирелігійний фільм, де анімізм і тотемізм „виникли з культу природи". (Газета „Комуніст" за 24/XI-1929 р.).

До утворення антирелігійних культур-фільмів можна було б і підійти поступово, через втілення антирелігійних елементів у ті культур-фільми, що без шкоди для основного фільму дозволяють це робити.

Цим самим завдання утворення безвірницького культур-фільму було б розв'язане покищо хоча б частково. Адже ж ми маємо цілу низку досить непоганих медичних, астрономічних, етнографічних та інших наукових картин, що їм зовсім не важко було б надати деякого антирелігійного ухилу. Іноді, коли дивишся на такий фільм, то так і хочеться дати то в одному, то в другому місці два-три кадри, дві-три фрази до напису, що організували б увагу глядача на антирелігійний лад.

Кадр з антирелігійного" кінофільму „Свято св. Іорґена" — „Віряни зустрічають Іорґена"

Візьмемо, наприклад, такі медичні культур-фільми, як „Гігієна жінки", „Аборт", „Механізм нормальних пологів". Хіба ж не можна було б тут хоча б побіжно згадати про ставлення релігії до жінки, хіба не можна було показати всю шкідницьку ролю релігії та її найближчого супутника — знахарства в нашій боротьбі за здорову жінку? Безумовно, зробити це було не лише можливо, але й потрібно, а якщо цього не зроблено, то винуватити доводиться не лише кіно-робітників, але й наші безвірницькі організації.

Або візьмемо такі картини, як „Механіка головного мозку" і „Хворі нерви". Хіба ж не треба було в них щось сказати про „душу"? Звісно, треба було б. А низка антиалькогольних фільмів? Чи відзначена в них роля релігії та релігійних свят, як причини, що призводить до алькоголізму? Ні, не відзначена і т. ін. і т. д.

Для того, щоб хоча до деякої міри виправляти такі хиби наших культур-фільмів, що вже випущені, можна користуватися вступним словом лектора. З цього боку чудово було проведено в харківському культкіні ім. Дзержинського картину „Полювання на горіл", що була попереджена лекцією на тему про походження людини та влаштована та ту ж тему виставка в фойє. На прикладі проведення цієї картини, що, на перший погляд, нібито нічого спільного з антирелігійною пропаґандою не має, можна було переконатися, що за певної роботи ув'язати з пропаґандою безвірництва й матерія-

лізму можна зміст майже кожного культур-фільму. На жаль, лектори, що працюють у згаданому кіні, не завжди пам'ятають про завдання антирелігійної пропаганди і вдала спроба, що про неї ми згадали вище, так і залишилася досі майже єдина. [1])

Міським та районовим радам СВБ тих місць, де є культ-кіно, або де хоча б інколи демонструються культур-фільми, належало б звернути увагу на цю форму роботи. Попередній перегляд картини групою товаришів антирелігійників та дальша робота над запровадженням в лекторське слово відповідних антирелігійних моментів, а, можливо, й організація в фойє кіно-театру антирелігійної (або природничо-наукової з антирелігійним ухилом) виставки — ось ті кроки, що їх треба зробити безвірницьким організаціям в справі притягнення кіно до нашої роботи.

За допомогою вступного слова лектора, можна виправити хиби і наших художніх антирелігійних фільмів. У такому слові, що триває 15 - 20 хвилин, лектор (добре, звісно, знайомий зі змістом фільму), повинен в яскравих та живих фразах підкреслити основну думку картини, зосередити увагу слухачів на вузлових проблемах теми, сказати про те, чого в фільмі не зачеплено, але що, для повнішого антирелігійного сприймання, треба було б зачепити.

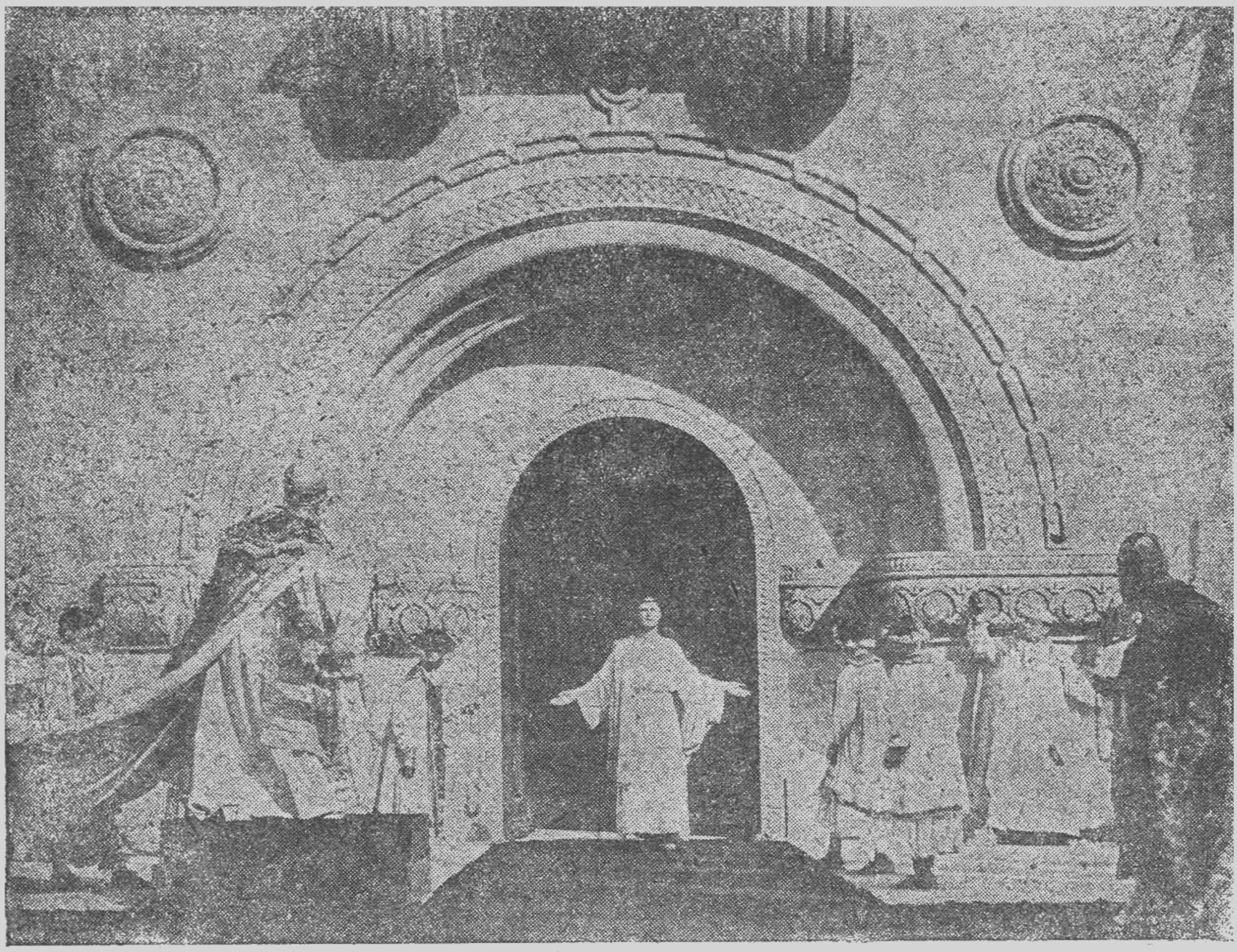

Кадр з кінофільму „Свято св. Іорґена" — „Поява Іорґена перед народом".

---

[1]) Докладніші відомості про досвід антирелігійної роботи в Харківському культур-кіні ім. Дзержинського ми гадаємо дати в спеціяльному нарисі, в одному з найближчих номерів „Безвірника".

На допомогу лекторам, що виступають перед антирелігійними картинами, журнал „Антирелигиозник“ подав кілька методичних розробок (див. № 5 за 1927 р. та № 1 за 1929 р.), але для переважної більшости картин, таких розробок ще нема. Було б дуже бажано, щоб наша антирелігійна періодика, поряд з рецензіями на нові антирелігійні фільми, систематично подавала на своїх сторінках і методичні розробки для лекторів, що виступатимуть перед цими картинами.

Підводячи підсумки всього сказаного, ми вважали б за дуже корисне висунути, в порядку обміркування, такі пропозиції:

1) Всеукраїнській Раді СВБ, а також київській та одеській міським радам СВБ, встановити постійний зв'язок з ВУФКУ.

2) Домагатися включення до щорічних тематичних плянів ВУФКУ не менш як 10% антирелігійних фільмів (як художніх, так і культур-фільмів).

3) Стимулювати, через відповідну пропаґанду, через улаштування конкурсів тощо розробку авторами та сценаристами антирелігійних тем.

4) Періодично влаштовувати широкі наради кіно-робітників і активу безвірників для детального обговорення антирелігійних сценаріїв, а також для обміркування питань про запровадження окремих антирелігійних моментів у загальні фільми.

5) Домогтися від кіно-фабрик користатися з консультацій антирелігійників при зніманні антирелігійного матеріялу.

6) Представники організацій СВБ беруть постійну участь у громадських переглядах кіно-картин як нашого виробництва, так і імпортних, з метою перевірки їх ідеологічної витриманости з погляду завдань пропаґанди безвірництва й матеріялізму.

Кадр Іорґен „зціляє“ каліку

7) Подавати в журналі „Безвірник“ та в газеті „Войовничий Безвірник“ рецензії на всі фільми, що їх можна використати для антирелігійної пропаґанди. У журналі „Безвірник“ вміщати методичні розробки на допомогу лекторам, що виступатимуть перед демонстрацією вказаних фільмів.

8) Міськрадам і райрадам СВБ звернути увагу на антирелігійну роботу через кіно. Давати лекторів до антирелігійних фільмів, при демонстрації таких фільмів улаштовувати в фойє кіно-театрів антирелігійні виставки та виставки антирелігійної літератури, організовувати масові культпоходи на безвірницькі та наукові фільми.

Нам здається, що коли пропозиції, що ми їх тут висунули, буде хоча б частково здійснено, справа антирелігійного використання такого могутнього знаряддя освіти й пропаґанди, як кіно, буде зрушена з мертвої точки.

НОТАТКИ. НОВИНИ

Додаткові відомості про нову планету

Наш читач вже знає про відкриття нової планети, що знаходиться за Нептуном. Якщо недавно ще питання про її існування було спірне, то тепер ми маємо ще цілу низку астрономічних праць, що відкрите небесне тіло дійсно є планета. Вдалося, між іншим, довести, що ця планета обігає навколо сонця рівно за 260 років, а діяметр її приблизно дорівнюється 600 — 650 кілометрам.

Нові знахідки викопаних динозаврів

Багато мільйонів років тому, в юрський і крейдяний періоди на землі жило багато рослиноїдних ящурів — динозаврів. Ці ящури найрізноманітніших видів, починаючи від малесеньких і кінчаючи велетенськими завдовшки на 30 — 40 метрів. Торік американському вченому Штернбергові вдалося знайти в Канаді підчас розкопин кілька нових динозаврів. Було знайдено чудернацькі черепи цих своєрідних тварин. Один із цих динозаврів, названий анодонтозавром, не мав зубів і не міг живитися звичайним кормом. Гадають, що цей ящур жив у воді й живився м'ягкотілими водяними тваринами.

Другий новознайдений динозавр „анхіцератокс лонгірастрис" мав дуже довгий і тонкий череп (на півтори метри довжини). Усі ці знахідки дають можливість уявити родові зв'язки між різними видами динозаврів, вияснити хто від кого пішов, побудувати родовідне дерево цієї групи тварин. Подібне родовідне дерево наведено на малюнку.

Штучно викликані спадкові зміни в рослин

Читачам нашого журналу вже відомо, що останніх років чимало вчених зуміли зовнішніми впливами добути в рослин і тварин спадкові зміни, так звані мутації. Згадаємо досвіди американця Меллера, який, освітлюючи мушку дророфілу рентгенівським промінням, спричинив цим чимало її мутацій. Ці спробні досліди можуть мати і велике практичне значення, бо можна буде штучно викликати у інших культурних свійських рослин і тварин мутації, що деякі з них можуть мати корисні для людини властивості.

Недавно опубліковані перші відомості про досліди видатого німецького вченого Бауера. Йому вдалося викликати ряд мутацій у рослин левиний зів. Найцікавіше тут те, що мутації вдалося викликати не лише рентгенівським промінням або промінням радія, але також і впливом температури та різних хемічних речовин. Досі цілком точних результатів подібних способів добування мутації не було.

Крім того, цікаво відзначити, що деякі мутації мали великий ріст, рясний розвиток листя тощо. Це цікаво в тій справі, що поряд із великою кількістю потворних форм, добувається певну кількість форм із корисними ознаками.

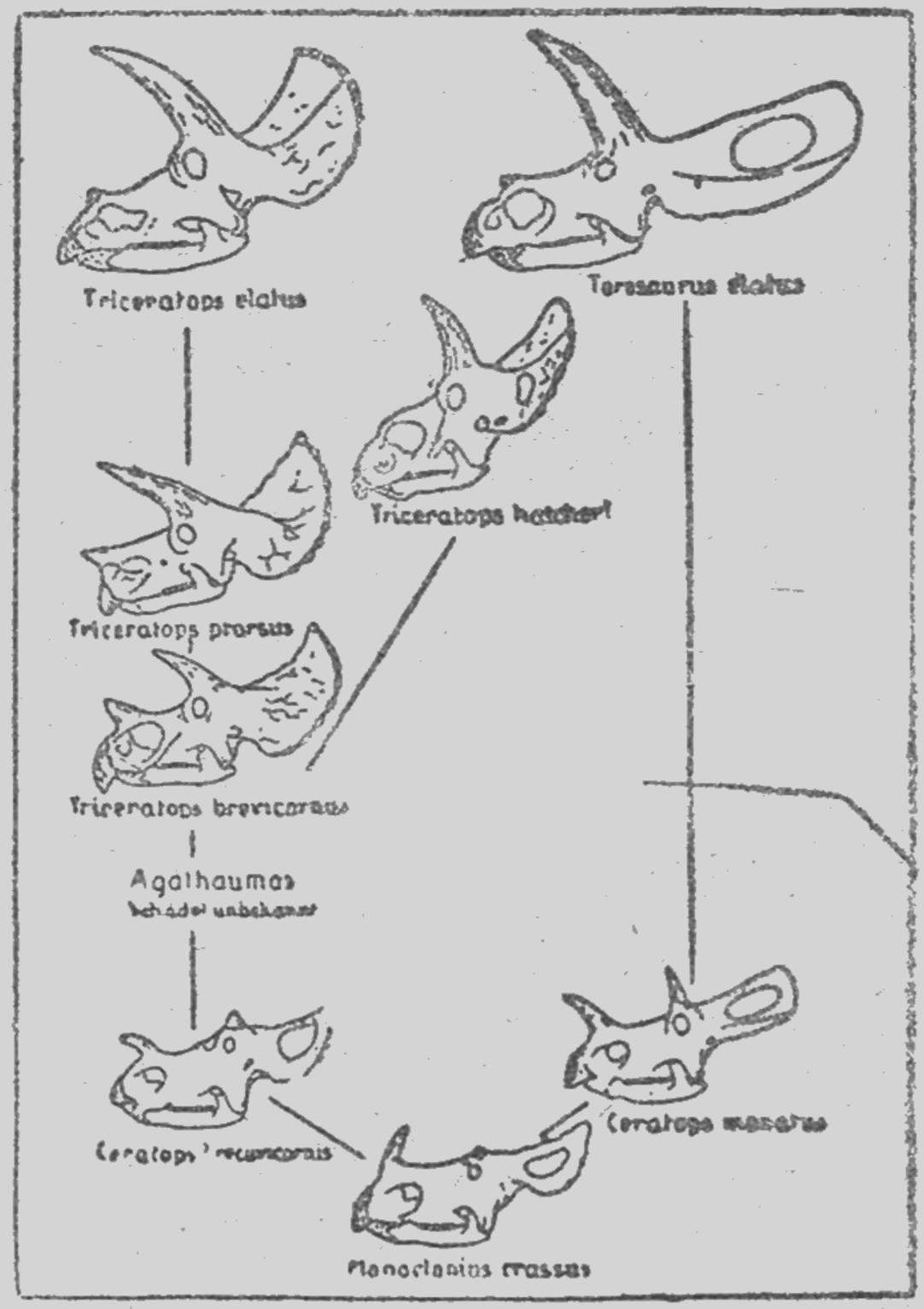

Родовідне дерево динозаврів. Показано черепи і намічений шлях еволюції у цих ящурів

Мутації у левиного зіву виникають досить часто, 5% випадків до загальної кількости рослин.

Цікаво, що католицькі церковники недавно опублікували статтю, в якій намагалися висміяти одну з доповідів Баура про мутації. Особливо допекла їм заява Баура про те, що за певний час способом мутацій, що виникають, він береться вивести породу безногих коров.

Клініка майбутнього

Німецький медик Шульте зробив недавно цікаву спробу уявити собі клініку майбутнього, враховуючи всі досягнення сучасної техніки. У цій спробі немає нічого неймовірного. Більше того, більшість деталів цієї гадки здійснимі, або є принципово здійснимі за сучасного рівня техніки.

Шульте намалював наведений нижче ескіз гідротерапевтичної клініки. На задньому пляні міститься кабінка з ваннами. Одна з таких кабінок відкрита й ми бачимо хворого, біля нього молодшого лікаря й санітарку. Але ж дослідження хворого робить старший лікар, показаний на передньому пляні малюнка.

Дослідження лікар проводить, не виходячи зі свого кабінета і протягом недовгого часу він може оглянути десятки хворих. Досягається це таким способом: кабінки, де містяться хворі, мають цілу низку електро і радіо приладь, що автоматично передають у кабінку лікаря всі відомості про хорого. Перед старшим лікарем є спеціяльна устаткована дошка, що її можна з'єднати з будь-якою кабінкою.

Припустімо, що лікар включив кабінку, показану на малюнку. Негайно зображення цієї кабінки з'являється на дошці. Досягається способом передавання зображень радіом, що в наші дні вже радіо-техніка здійснила. Так же само передається радіом і рентгенівський знімок грудної клітки хорого. На дошці ми також маємо мікрофон, гучномовець і телефон. Головний лікар може давати своєму помічникові ті чи ті розпорядження телефоном. Він може слухати вистукування хворог , вислухувати його серце і т. д., що порівнюючи просто робиться через підсилення згука й передавання його на відстань.

За допомогою електричної апаратури головний лікар може одержати пневмограму — криву, що зображає роботу легенів (глибина, частота і регулярність дихання), кардіограму — криву роботи серця, сфігмограму — криву, що зображає графічно пульс хорого, плетисмограму, що показує кров'яне тиснення в кровоносних жилах хорого. Крім того, не важко одержати таким же способом відомості про температуру і вагу хорого.

Але цим справа не обмежується. Асистент може виготувати препарат крови хорого і поставити цей препарат під мікроскоп, Зображення під мікроскопом можна способом далекобачення через радіо передати головлікареві (ліва частина малюнка в середині). Таким же способом головлікар може ознайомитися зі станом

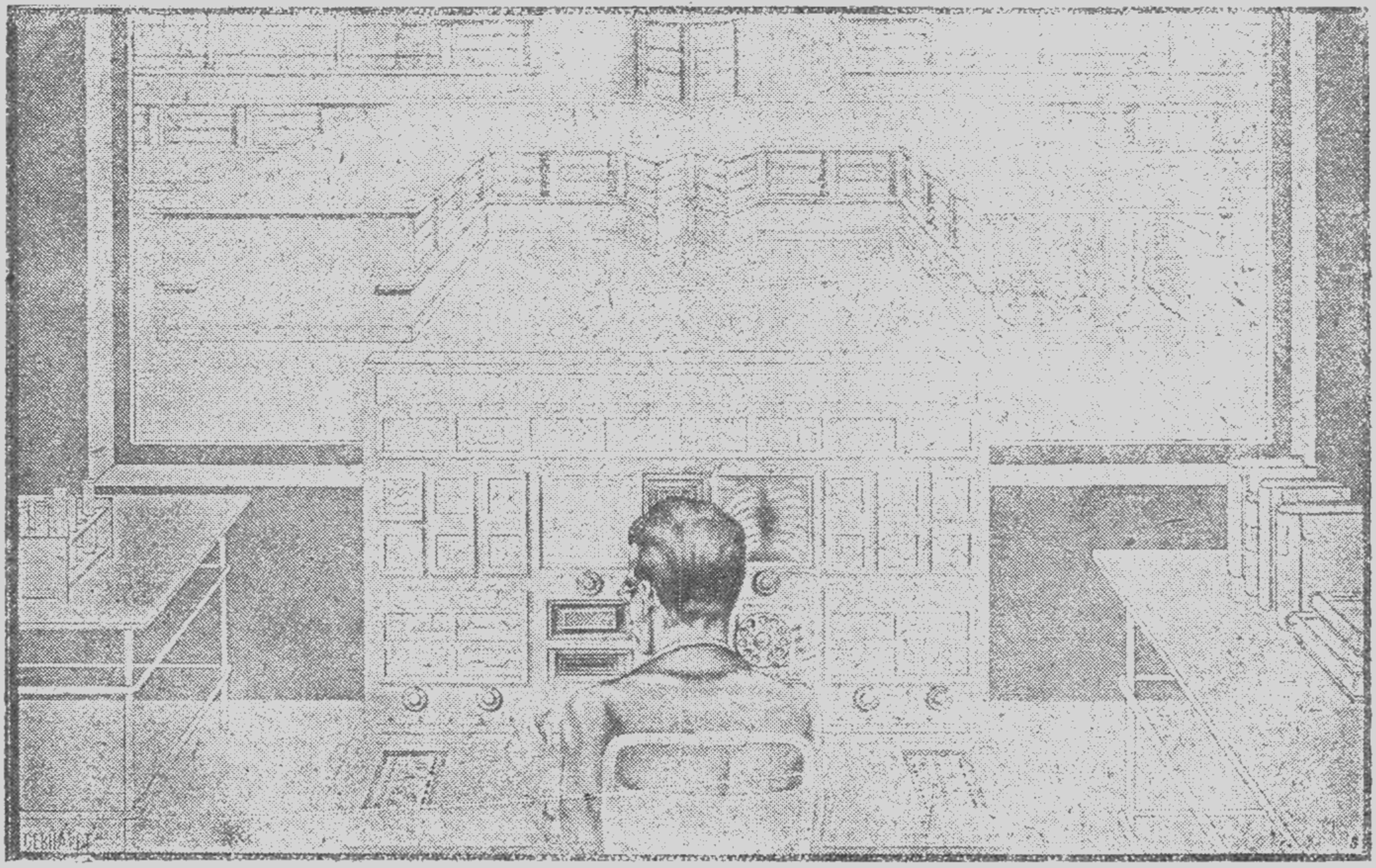

Клініка майбутнього

шкіри і шкіряних кровоносних жил хорого та цілою низкою інших ознак.

У всякий час дня і ночі, не виходячи з свого кабінета, головний лікар може одержати відомості про стан будь-якого хорого в клініці.

„Мощі" (мумія) собаки, що вмерла від виснаження

Такі ті перспективи, що їх відкривають перед медецциною успіхи техніки. Додамо, що немає нічого принципіяльно неможливого в тому, щоб лікар міг вислухати хорого, який перебуває в інш му місті, одержавши подібним способом цілу низку точних відомостей.

Хіба ж усі ці привабливі перспективи недалекого майбутнього не дивовижніші від усіх казкових біблійних чудес взятих разом?

Нетлінні мощі виснажених тварин

„Нетлінні мощі" робляться, як відомо, досить легко, коли труп тварини або людини перебуває в жаркому і цілком сухому приміщенні. Виявляється, що не важко зробити мощі тварин, позбавлених їжі і води, довівши їх цим до смерти від виснаження. При цьому тварина часто дуже висихає і, як видно на малюнках, перетворюється на справжні мумії. Цікаво від-

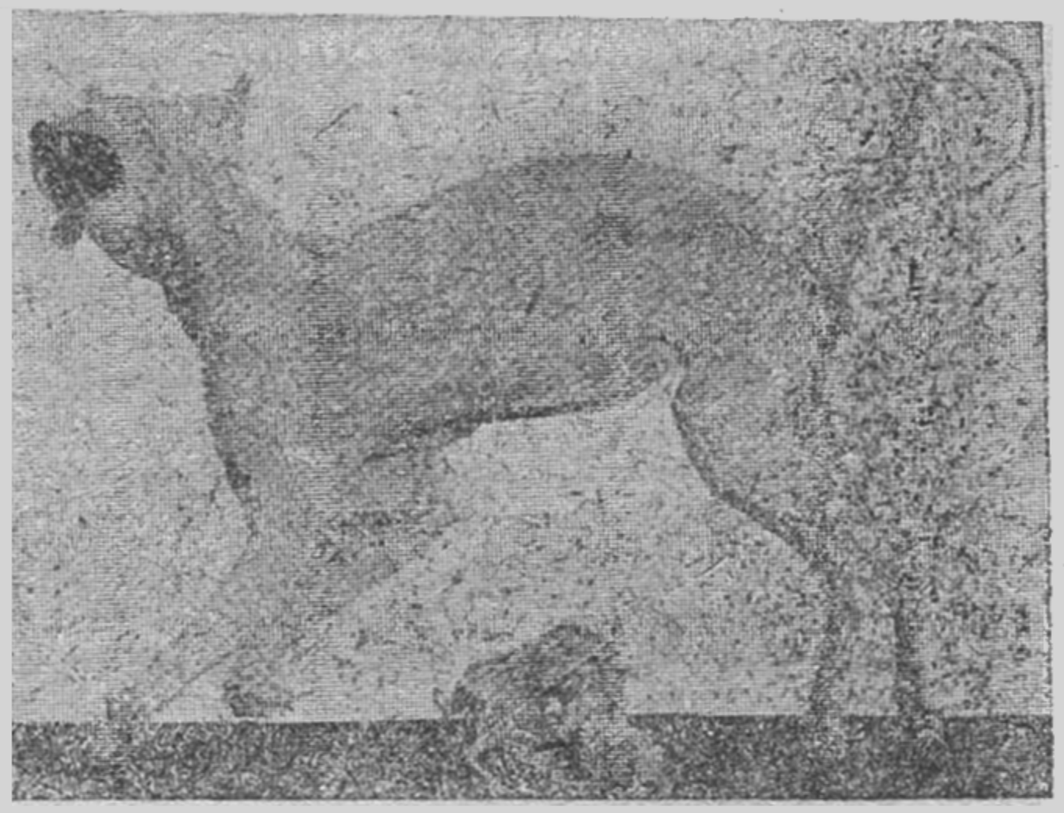

Такі ж „мощі" кішки

значити, що тварина вмираючи костеніє і зберігає предсмертну позу, що відображає муки від голоду і спраги.

Колекцію подібних мумій зібрав французький піп Баноль. Цікаво відзначити також, що недавно французький журнал „Ілюстрасіон" писав, що

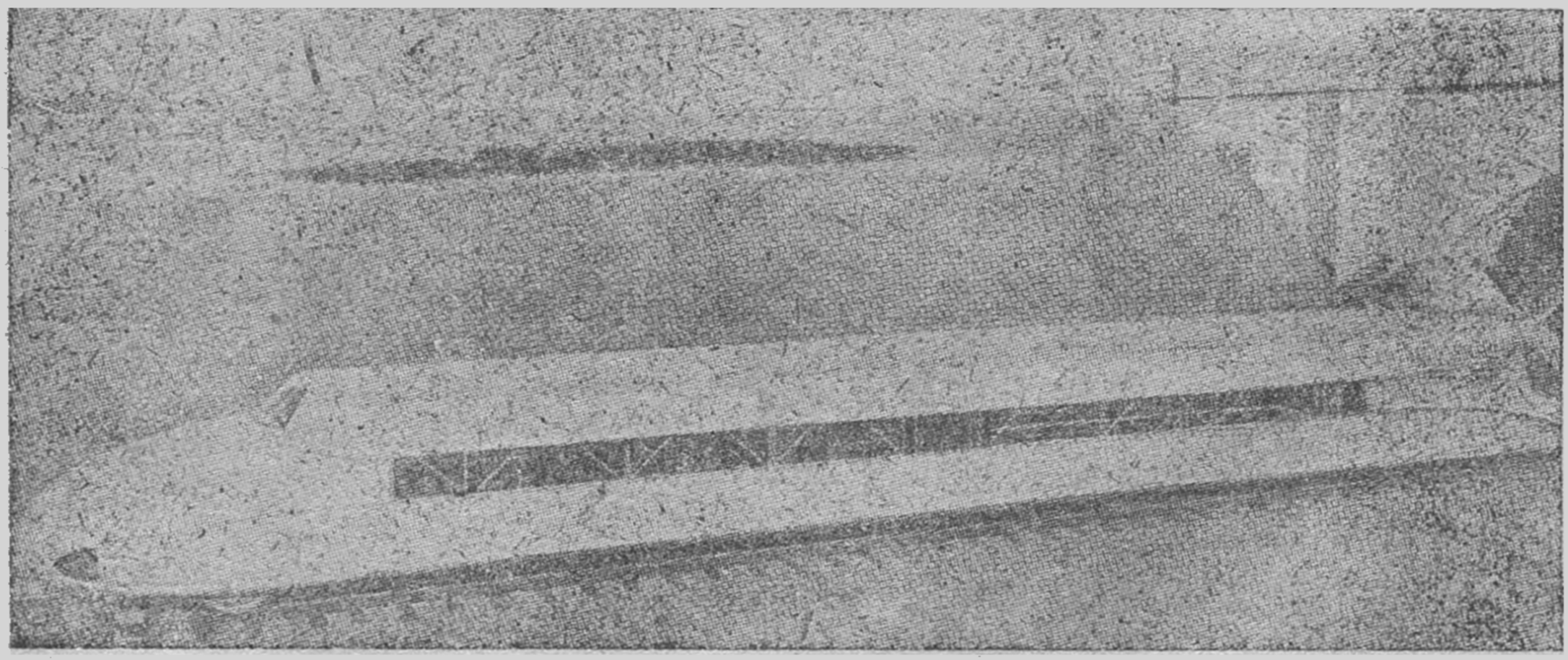

Цепелін на рейках. Фотографія сконструйованого Крупенбергом вагона, що його рухав пропелер

в Гішпанії при роботах у підвалах однієї церкви, в якій свого часу робила катування інквізиція, знайшли багато людських мумій. Тут були чоловіки й жінки висохлі також, як мумії виснажених тварин, з виразом мук голоду й спраги на лицях. Очевидячки, святі отці вибрали

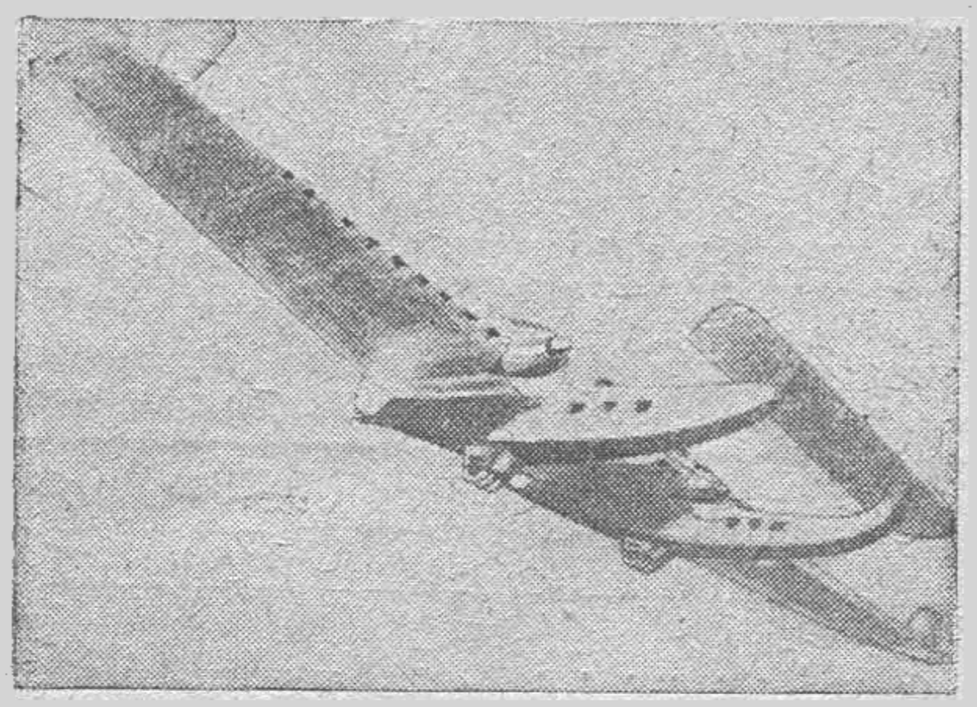

„Летюче крило“ — велетенський літак

саме цей спосіб, щоб розквитатися з своїми ворогами. Вони просто напросто замурували в підвалі кілька десятків чоловіка.

Скорений простір

Слід відмітити двоє нових досягнень у розвиткові засобів транспорту. Це, поперше, сконструйований німецьким інженером Крукенбергом вагон, що рухається силою пропелера. Вагон цей (див. мал.), збудований із міцних і легких метальових частин. Здовжена форма сигари,

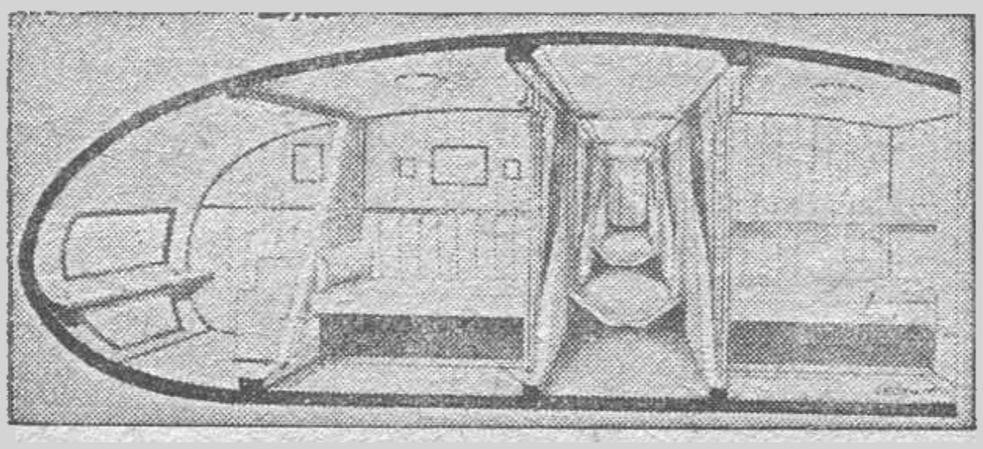

Розріз через крило нових літаків. Ми бачимо приміщення для пасажирів

полірована поверхня служать для зменшення опору повітря підчас руху вагона. Вагон рухається мотором, що міститься в задній частині вагона. В середині вагона є вантажне приміщення, двоє пасажирських примішень, вбиральня й машиновий відділ. Вагон освітлюється, провітрюється й огрівається. Пророблені досвіди показали, що цей вагон може вільно розвивати швидкість до 200 кілометрів за годину.

Друге цікаве досягнення — це велетень німецької авіяції, збудований за новими принципами. На малюнку показано ідеальний тип цього літака. Основною характерною властивістю його є величезні, порожні в середині крила. Приміщення для вантажу і для пасажирів розташовані всередині крил. Збудовані вже літаки мають крила завдовжки 45 метрів і рухаються

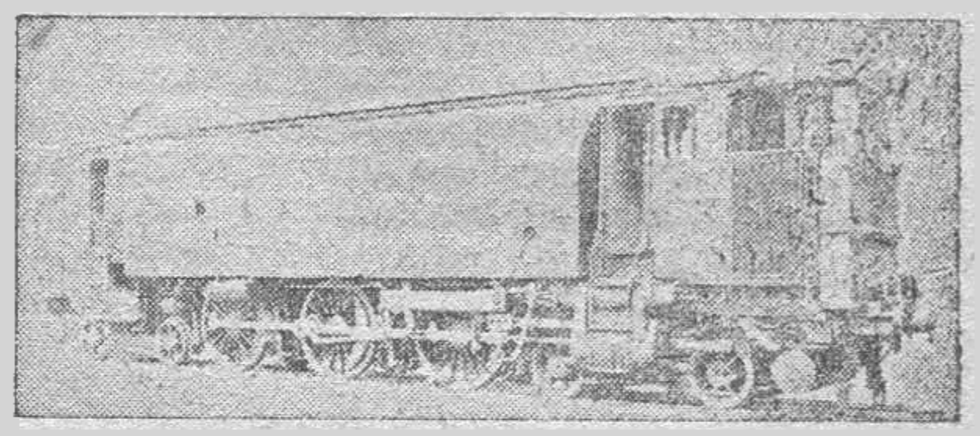

Новий 1200-сильний локомотив, що рухається стиснутим повітрям

чотирма моторами, що їх загальна могутність 2400 кінських сил. Літак важить 20 — 24 тонн, може розвивати хуткість 180 — 200 кілометрів на годину.

Височінь приміщення всередині крила — 2 метри. Тут міститься персонал обслуговання — шість чоловіка, 45 пасажирів і вантаж. Ідеальний тип цього літака, який, очевидячки, також буде скоро сконструйований, матиме крила на 70 метрів довжини і вміщатиме до 100 пасажирів. Основний будівельний матеріял цього літака буде сталь і дюралюмін.

Вартий ще новий тип локомотива, сконструйований машинобудівельним заводом в Есмінгі. Цей велетенський могутній і хуткий возій рухається не парою, а стиснутим повітрям. Дизельмотор рухає повітряний компресор, потім стиснуте повітря нагрівається і поступає в циліндри локомотиву, що й рухають повітровоз.

А. С. Панкратьєв

ПРИБУТКИ ПОПІВ НА ПОЛТАВЩИНІ

Нерідко доводиться натикатися на скажений опір релігійників, провадячи по селах самооподаткування на будування чи ремонт шкіл та сельбудів. Найчастіше керівники церковних організацій сами не виступають, а використовують здебільшого для цього частину незаможників, що ще перебувають певною мірою підо впливом церкви. Особливо ретельно використовує духівництво релігійних фанатично настроєних жінок.

Цілком зрозуміло, що з піднесенням культурного рівня селянина, з переможним поступом суцільної колективізації духівництво ще більше стає побоюватися, що селянство зо сім віді де від церкви, а в зв'язку з цим припиняться і всякі прибутки для духівництва.

Ще багато товаришів вважає, ніби попи тепер дуже мало заробляють. Але коли підрахувати прибутковість пересічної парафії, то стає видно, що піп, живучи на селі, займаючись паразитичною, об'єктивно контрреволюційною, а іноді й суб'єктивно-контрреволюційною діяльністю, одержує від своїх вірян більше, ніж будь-який відповідальний спеціяліст за велику громадсько-корисну роботу.

Для більшої переконливости наведемо підрахунок тих прибутків, що їх піп успіває зібрати з парафіян за свій бюджетний рік „від покрови до покрови". На ті кошти, що витрачається на утримання попівського штату в церкві, можна мати в селі гарний сельбудинок, провести ліквідацію неписьменности, вистачить грошей і на сплату вчителям і навіть на придбання учбових приладь.

Прибутки

попів 1928-29 року села Бухалівка на Полтавщині з приналежними хуторами.

Дворів — 400. Населення — 1000 чол.

Плата за виконання обрядів

Назва обряду	Кількість	Ціна Крб.	Ціна К.	Всього Крб.	Всього К.	Примітка
Христини .	80	—	25	20	—	
Виводини .	40	—	10	4	—	Крім того
Вінчання .	20	4	—	80	—	хустка за
Посвяч. хат	2	2	—	4	—	30—40 коп.
Похорон . .	35	3	—	105	—	Разом —
Інші обряди	—	—	—	10	—	12—16 крб.
Разом .	—	—	—	223	—	

Кухликовий збір . . . 120 крб.

Прибутки від так званих „приношень" або „приватньої допомоги".

Назва принош.	Кількість	Ціна Крб.	Ціна К.	Сума Крб.	Сума К.
Мило	10 ф.	—	30	3	—
Сушені фрукти .	10 „	—	20	2	—
Молоко	20 глеч.	—	35	7	—
Сир	10 ф.	—	20	2	—
М'ясо	10 „	—	25	2	50
Паляниці	10 „	1	—	10	—
Разом . .	—	—	—	26	50

Одержують натурою з релігійної громади

Назва	Кількість	Ціна Крб.	Ціна К.	Сума Крб.	Сума К.
Зерна	150 пуд.	2	—	300	—
Полотна	50 арш.	—	30	15	—
Печеного хліба .	1000 шт.	—	50	500	—
Яєць	700 „	—	50	50	—
Соли	2 пуд.	1	50	3	—
Сушені фрукти .	1 міш.	7	—	7	—
Крашанок . . .	200 шт.	—	50	10	—
Разом . . .	—	—	—	870	—

За город одержує прибутку 80 крб.
Кватиря попа . . . . . 75 „
Опалення . . . . . 40 „

Разом . . . 195 „

А всього. . .1434 „ 50 коп.

Таким чином, прибуток Бухалівського попа за 1928-29 рік (рік рахується від покрови до покрови) становить 1434 крб. 50 коп., що становить місячний заробіток до 120 крб., при чому ціни продуктів взято кооперативного сектору. По цінах же приватнього ринку ця сума на багато зростає.

Утримання церкви в Бухалівці обходиться:

Утримання попа	1434	крб. 50 коп.	на рік.
„ дяка	750	„	„
„ сторожа	120	„	„
Ремонт церкви й витрати на свічки	350	„	„
Разом утримання церкви з попівським штатом	3154	„	„

Слід звернути увагу, що прибутковість від так званих „приношеній" невелика й недарма один із попів, Раковський, у своїй записній книжці між різними підрахунками зауважує, що „парафіяни скупі і нечутливі стали і хитрують помолитися богу на дурничку". Другий піп із Берестовеньки, Червоноградського району, у своїй заяві до Полтавського єпископа скаржиться на свою кепську долю і всю вину своїх невдач звалює на безвірників, яких, за його словами, розвелося вже надто багато і „збивають вірян з істинного шляху" (із судової справи № 717 за 1930 рік стор. 217 — 219 і судової справи № 91 Тарасенка. Полтавський окрсуд).

Попи, як бачимо з матеріялу, дуже акуратно фіксують прибутковість. Піп Раковський у своєму бльок-ноті пише: „Рябокінь відмовляється дати картоплі". „Пахомів не дає соломи". Далі йдуть записи: „27 серпня зібрав 37 хлібин, 30 вересня — 45 хлібин. У Ролах — 70 штук яєць, півпуда пшона. У Біловодах — 172 яєць, грішми — 150 крб.". „13 квітня із Золотарівки одержано за молитви 114 яєць, з Крутоярівки — 280 яєць і 21 крб. грішми" і т. д. Потім іде замітка: „Пропаґанда затихла". Піп, як видно, пильно стежить за роботою безвірників. Досить послабити було петрівським безвірникам свою роботу, як зараз же до попа пливли гроші, яйця й інш. продукти.

Піп перед тим, як розпочати приймати дохід, веде попередні переговори з церковною радою, при чому переговори іноді тривають тижнями й місяцями. Свій бюджет піп уже не будує на епізодичних „приношеніях", він будує його виключно на тому, що він може одержати натурою від релігійної громади, яка розподілює вже між своїми членами цей своєрідний церковний податок. Крім того, духівництво для підвищення своїх прибутків, або для покриття непередбачених витрат, виявляє надзвичайну винахідливість щодо визбирування грошей із парафіян.

Так, наприклад, Перевізька сільрада, Шишацького району наклала на дяка сільськогосподарського податку 142 крб. (в грудні 1929 р.) Церковна рада під проводом попа ухвалила провести самооподаткування парафіян в розмірі 50 коп. на особу і цю постанову було безперешкодно проведено.

Іноді вдаються до реєстрації померлих, для яких нібито потрібне обов'язкове поминання. За реєстрацію мертвих береться плату, залежно від віку (піп Білицький з села Перевису і піп Гроченко з села Жоржівки та Ковердянської балки, Шишацького району). У с. Ковалівці, Шишацького району піп малював і поширював ікони і, як кажуть селяни, непогано підробляв на іконах. На ґрунті розподілу прибутків і „приношеній" серед попівства часто буває гризня і скандали. Для прикладу наведемо характерний уривок із щоденника попаді Раковської (Червоноградський район).

„Дмитро (піп Раковський) відніс трохи борошна, що нам його принесла жінка з Циглерівки, як гостинець, бо він боїться диякона і старости, яким віддає навіть свої гостинці. Але дарма диякон поглядає на ліс. У нього багато злости на людей. Хай він буде тричди проклятий, а його сліпоока дияконища хай захворіє на живіт за те, що жаднінає на наші гостинці. Їй носять сало, борошно, полотно, диякон не давав нам і маленького гостинця, а все наше загрібає . . .".

Успіх антирелігійної пропаґанди безумовно відбивається й на прибутковості попівства. Попи зважують на це й пильно стежать за ходом антирелігійної пропаґанди, що підриває їх економічну базу.

З буйним зростанням антирелійгіного руху серед селянства 1930 р. попівський дохід, що виходить за рямці договору з релігійною громадою, значно підупав, та все ж і по цей час заробіток попа стоїть вище зарплати завсельбудом, учителя, або сільського громадського робітника.

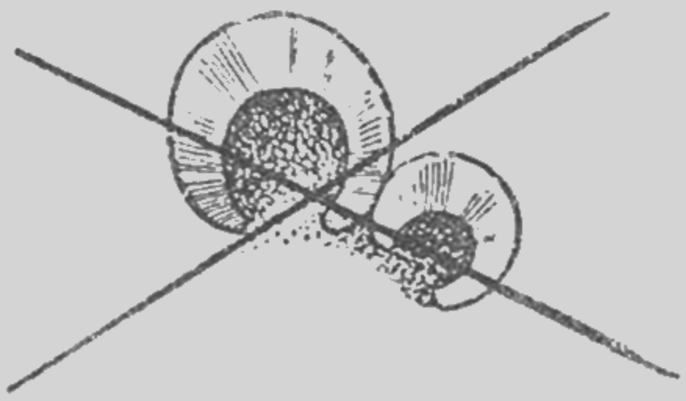

В НОГУ З ТЕМПАМИ БУДІВНИЦТВА

Ми вступили в третій рік п'ятирічки. Цього року в основному завершується колективізація сільського господарства. Сільське господарство одержить нові десятки тисяч тракторів та інших сільсько-господарських машин. Колективне машинізоване господарство, викорінюючи остаточно капіталістичні елементи в сільському господарства, визволяючи основні маси трудящого селянства від залежности капіталістичного ринку, від стихійних природних нещасть, що болюче дошкуляли роздрібненому сільському господарству з його примітивною технікою, цим самим викорінює самі основи релігійности в широких трудящих селянських масах. Сотні закритих церков та всяких молитовних будинків, остаточний відхід від релігії величезної більшости пролетаріяту і більшої половини трудящого селянства,— от незаперечні факти замирання релігійности. Коли ще кілька років тому релігійність була досить значна, то вже тепер ніхто не стане заперечувати, що релігійне населення в Радянському Союзі становить значну меншість і ця меншість день-у-день меншає, але покладатися лише на економічний чинник, недооцінюючи ролі активної антирелігійної пропаганди, це значить ставати правим опортуністом на практиці.

Велетенські темпи індустріялізації і колективізації та реконструкції сільського господарства вимагають таких же темпів войовничого безвірницького руху, його організації, посиленої антирелігійної пропаганди, підпорядкованої завданням соціялістичного будівництва.

Що ж ми маємо в цій справі на ділі? Мусимо констатувати, що темпи безвірницької роботи на Україні далеко відстають від темпів самого будівництва. Тут утворився певний розрив між темпами будівництва й темпами антирелігійної роботи. У багатьох випадках наші організації — осередки та райради СВБ — йдуть не на чолі мас, а, на жаль, плетуться в хвості і це тоді, коли релігія і її організації — ці штаби глитайського впливу, не здаються без бою, не відмирає спокій но релігія, а в предсмертних корчах борсається й шкодить.

У минулому номері писалося про релігійно-глитайську зграю в Гадяцькому районі, писалося, що осередки СВБ на місцях і райрада не давали належної відсічі глитайсько-шкідницьким вчинкам і агітації. Кореспондент А. Кімовець пише, що за шкідницьку діяльність попа С. Назаревського з Римарівки виселили. Але релігійники шукають нового попа. Підглитайники організували навіть збір грошей для нового попа і вже вспіли зібрати до 500 крб. У с. Рашівці, Гадяцького району, релігійники на чолі з попом агітують проти колективізації. Піп лякає „страшним судом", набріхує, що папа римський зібрав військо і скоро виступить проти Радсоюзу війною. У с. Вовчій, Кобеляцького району, церква стоїть поруч із сільрадою й школою, пише кор. Ситник,— релігійники, не зустрічаючи жодних перешкод, гуртуються навколо церкви, притягаючи на свій бік і значну кількість колгоспівців.

ОРГАНІЗАЦІЇ СВБ — СТІЙКЕ НА ЧОЛІ РУХУ

Такі сумні факти релігійницької діяльности. Але передові маси трудящого селянства, особливо колективізовані, знають ціну релігії й церкви, знають куди вона тягне. Не зважаючи на те, що релігійники минулого року ширили контрреволюційні наклепи на колективізацію, передові незаможники й середняки активно будували колгоспи. У с. Пеньківцях, Базалійського району,— пише кор. Безвірник,— члени с.-г. артілі, пірвавши з релігією та її святами, зорганізували колективне господарство, успішно закінчили сільсько-господарський рік, нині готуються до весни. Своєю роботою артіль розбила вщент усі крякання та пророкування релігійників. Нині почався значний приплив до колгоспу. Індивідуальні господарства що минулого літа ще хиталися, тепер остаточно повернули на шлях колективізації і подають заяви, щоб їх прийняли в артіль. Навіть подали кілька заяв і ретельні релігійники. Цих релігійників поки що не приймають до артілі.

(В таких випадках, звичайно, треба ставитись дуже обережно, розглядаючи кожну кандидатуру зокрема, зважуючи, соціяльне спрямовання того, хто подає заяву і мотиви, якими він користується та не забуваючи і того впливу, який на нього повинно зробити колгоспне оточення. Не пропускаючи шкідницьких і розкладницьких елементів, разом з тим не слід одпихати середняків, що переконалися в перевазі

колективного господарства й щиро бажають в ньому працювати).

Чи стоять на чолі безвірницького руху мас наші безвірницькі організації по цих місцях? На жаль, ні. Організованої антирелігійної роботи не ведеться. Багато райрад СВБ не лише не стали на чолі антирелігійного руху, але навіть не виявляють будь-якої діяльности.

На залізничому вузлі ст. Конотоп, пише кор. Південний, жінделеґатки на зборах ухвалили докласти всіх сил і помогти ліквідувати прориви на вузлі. У відповідь на шкідництво контрреволюціонерів з „Промпартії", жінделеґатки всі до одної на зборах ухвалили вступити в організацію Червоного хреста. Підчас зборів одна делеґатка запитала:

— А як же з папою римським? Доки ми будемо байдуже ставитись до безвірницької роботи?

Це запитання зворушило всіх. Загальні збори ухвалили вступити в організацію войовничих безвірників і активно боротись проти релігії. На резолюції не зупинилися жінделеґатки: частина з них уже закінчує короткотермінові курси першої допомоги, що їх організував червоний хрест. Також делеґатки активно допомагали справі віддачі дзвонів у фонд індустріялізації.

По підприємствах Конотопа нараховується багато сотен войовничих безвірників, на залізничому вузлі по школах багато є осередків юних безвірників, на ваґонно-ремонтному заводі ударна безвірницька комуна має великі виробничі досягнення, але, на жаль, організованого керівництва ні від райради, ні від ураади СВБ немає. Завмерла справа й з допомогою сільським осередкам СВБ, ніхто туди не виїжджає, ніхто не інструктує осередки.

Так само і в Роменському районі. Село Овлаші здавна славиться своєю „чудотворною" криницею. Ще й досі туди сходяться релігійні селянки. Осередок СВБ там нічим себе не виявляє.

У селі Левченках, пише кор. „Старий Безвірник",— антирелігійна боротьба була вперта і жорстока. Там піп мав садибу — справжній панський маєток. Звісно, що біля попа й церкви гуртувалися глитаї. Незаможники та середняки домоглися націоналізації попової садиби, але, не зважаючи на загострення антирелігійної боротьби, осередок СВБ стоїть осторонь. Така бездіяльність осередків і в с. Піскахта Коржах. Райради в Ромнах досі немає, недавно скликали райконференцію СВБ, але підготовної роботи майже не провадили до конференції і вона не зібралася. На цьому й заспокоїлись. Так само і в Зіньківському районі, пише кор. І. Цюпа. Райрада нічим себе не виявляє, кволо працюють і осередки по селах. Може в Зіньківському районі сили релігійників зовсім незначні? Аж ні ж, у самому Зінькові є п'ять церков, кілька синагог, чотири релігійні громади сектантів. Секванти особливо активізуються, за останнє півріччя збільшились на 60 чоловіка. З Полтави частенько навідують їх кваліфіковані проповідники. Як видно, клясовий ворог використовує всіма силами послаблення антирелігійного фронту в Зіньківському районі.

Фізкультурники безвірники, що оголосили себе ударниками і закріпилися на заводі до кінця п'ятирічки. (Конотіп, ваґонно-ремонтний завод)

По селах Волині попи й сектанти активно готувалися до різдвяних свят, агітуючи разом проти колективізації та п'ятирічки й посилено збираючи подаяння (пише кор. І. Гервіц). А що протиставляли їм наші організації СВБ? Майже нічого. І професійні та громадські організації також пасивно ставились до антирелігійної роботи.

БЕРІТЬ ПРИКЛАД З МЕТАЛІСТІВ

Не на належній височині антирелігійна робота й по профспілках. Керівні профорганізації мало приділяють уваги цій важливій справі. В плянах роботи, пише кор. Кропивний,— можна знайти багато другорядних питань, навіть дрібниць і зовсім не надибати натяку на антирелігійну роботу.

Постанову XVI партз'їзду „закріпити та поширити значні успіхи та правильно організувати й поширити антирелігійну пропаганду", більшість ВУК'ів профспілок не здійснює.

Те, що релігійні організації з'являються, особливо в епоху диктатури пролетаріяту, координуючим центром реакційних елементів, більшість ВУК-ів не усвідомили ще. Так було й по спілці металістів, але минулого року в цій справі настав певний перелам. Протягом минулого року було обслідувано більшість металюргійних велетнів. Наслідки обслідування було обговорено на президії ВУК'у металістів. З доповіді було видно, що заводські комітети не дооцінюють цього питання: бракує кадрів, коштів, уваги. А тимчасом релігійні організації, зокрема сектантські, гарячково активізуються, намагаються завербувати собі більше прихильників.

Ціла низка конкретних фактів ілюструвала доповідь і довела, що антирелігійна робота є справа не другорядна, а актуальна на сьогоднішній день.

Президія ВУК'у металістів постановила: взяти у ВУК ще одного лектора антирелігійника, поставити питання перед ЦК металістів про видачу коштів на 1931 р. на утримання інструктора антирелігійників по тих завкомах, що об'єднують біля 10.000 робітників.

Антирелігійна робота нині вимагає кваліфікованих кадрів. Культурний рівень трудящих мас, зокрема робітників металістів, значно підвищився. Отже, ВУК металістів постановив надіслати на антирелігійні курси 50 робітників з активу СВБ. Культсектору ВУК'у поставити питання перед відповідними організаціями про використання вечірнього робітничого університету та вищої школи профруху ВУРПС'у про підготування антирелігійників пропагандистів з робітників активістів СВБ.

Для того, щоб найскоріше активізувати антирелігійну роботу, ув'язати її з сьогоднішніми завданнями соціялістичного будівництва, ВУК металістів ухвалив скликати в грудні 1930 р. нараду 30 завкомів для розробки конкретних метод антирелігійної роботи, запропонував завкомам організувати безвірницькі ударні бригади та цехи, всім заводським організаціям широко

Безвірницькі кадри. Антерелігійний семінар у Конотопі

розгорнути антирелігійну роботу, притягнувши до цієї справи червоні кутки, клюби та палаци культури. А різдвяні свята використати як широку кампанію для боротьби з прогулами та пияцтвом, мобілізувавши навколо цього всю робітничу суспільність. Нарешті, президія ВУК'у постановила перевірити, чи витрчаають завкоми 2—5% культфонду на антирелігійну роботу.

Таким чином, спілка металістів розгортає новий посилений наступ на релігію. Ми гадаємо, що інші всеукраїнські комітети профспілок підуть за металіст ми. Зокрема необхідно всіма силами активізувати антирелійну роботу в профспілках будівельників та сільсько-господарських

Безвірниці Конотопу демонструють після скінчення курсів швидкої допомоги

робітників, які об'єднують значні маси відсталого сільського пролетаріяту та напівпролетаріяту, що між ним ще до певної міри тримається релігійність, а з нею і прогули й недостатня організованість праці.

ЗАКРІПЛЯЙМО НАШІ ПЕРЕМОГИ

Щодня на антирелігійному фронті ми маємо певні перемоги. Червоні валки з хлібом у неділю та в інші релігійні свята, організований вихід на роботу різдвяними святами, закриття молитовних будинків та передача дзвонів у фонд індустріялізації, відхід від релігії колгоспу в

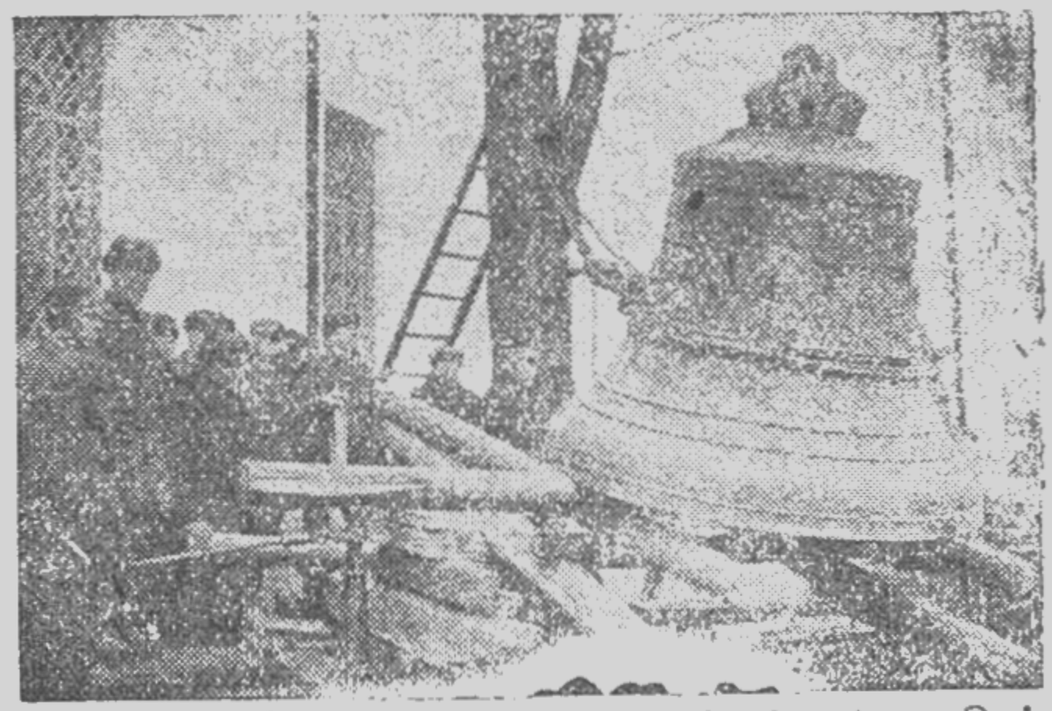

Метал дзвони на індустріялізацію. Знімають дзвони в Лебедині

цілому — це щоденні перемоги на антирелігійному фронті.

Аж до грудня місяця минулого року, пише кор. Лавевський,— гули дзвони в Лебедині (на Сумщині) на дзвіницях церков, що їх набудували купці та поміщики. Велетенські успіхи індустріялізації, світові рекордні темпи виконання п'ятирічки, велетенське піднесення політичної свідомости трудящих мас — і архаїчне бовкання дзвонів,— такий контраст сьогоднішнього дня. Дзвони бовкали останнє. На зборах робітників та службовців Лебедина постало питання: кому, нарешті, потрібні оці дзвони? До церков ходить кілька десятків похилих бабусь та крамарів спекулянтів.

Нам потрібний кольоровий метал для машин, а не для бовкання. Скрізь одноголосно ухвалили — зняти дзвони.

Коли торік невеликі юрби церковників ще пробували відстоювати дзвони від вимог десятків тисяч трудящих, то в Лебедині уже ніхто їх не відстоював, лише кілька бабусь прийшли подивитися, не виявляючи особливого жалю. 20 тонн кольорового металю передали трудящі Лебедина у фонд індустріялізації.

Це піднесення антирелігійної хвилі треба закріпляти й далі ширити, викорінюючи рештки релігійного побуту. В цьому не вадить брати

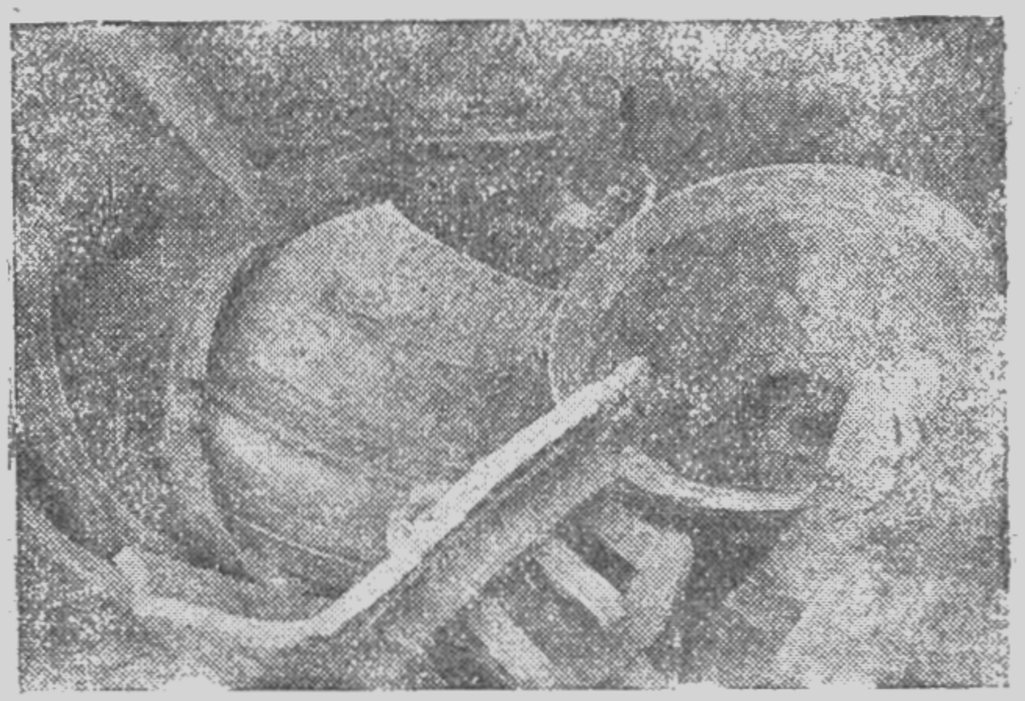

З дзвіниць на заводі. Дзвони в вагоні. Везуть у Горлівку на завод. (м. Лебедин)

прикладів із юних безвірників. Юні безвірники Ново-Миколаївського району на Запоріжжі,— пише кор. Майстренко, організували ударні бриґади у Мар'янівській, Островській та Софієвській трудшколах. Бриґади поширюють серед селян безвірницьку пресу. Змагаємось на кращу роботу з організацією МОДР. Тим, що райрада на наші осередки не звертала належної уваги, ми взяли її на буксир. Провели вже кілька антирелігійних вечірок і випустили в кількох примірниках стінну газету „Безвірник". Гарний почин юних безвірників треба наслідувати нашим активним осередкам СВБ і брати на буксир відсталих.

Н. БУЛЬКОВШТЕЙН

ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНУ РОБОТУ НА НАЛЕЖНУ ВИСОЧІНЬ

Інтернаціональне виховання повинно посісти одне з головніших місць у роботі Спілки Войовничих Безвірників. Однак, слід прямо сказати, ця робота шкутильгає.

За своїм змістом інтернаціональна робота розпадається на дві основних форми: поперше, зв'язок із чужоземними безвірниками та популяризація цього зв'язку через відповідну масову роботу, подруге — інтернаціональна робота осередків щодо антирелігійного обслуговування нацменшостей нашої країни.

Ми живемо в єдиній країні, де будується соціялізм. Пролетарські безвірники, що перебувають під гнітом капіталістичних країн та соціяль-фашистських урядів, з великою увагою стежать за зростанням нашої країни, за невпинною боротьбою на антирелігійному фронті.

Всеукраїнське Музейне Містечко — антирелігійний центр на території Києво-Печерської Лаври, колишньої цитаделі мракобісництва, викликає велику увагу з боку чужоземних безвірників. Ще 1929 року процес архидиякона Чекуна, що по-звірському зарубав у Лаврській келії свою коханку, знайшов відгук у чужоземній безвірницькій пресі.

З червня 1930 року з устаткуванням спеціяльного відділу антирелігійної пропаганди, Всеукраїнське Музейне Містечко розпочало налагоджувати реґулярний інтернаціональний зв'язок. Протягом чотирьох місяців за кордон відіслано 39 кореспонденцій, одержано 27. Налагоджений зв'язок з 20 пролетарськими безвірниками Німеччини, Франції, Англії, Голяндії, Польщі, Японії, замовлюючи взаємний обмін досвідом роботи й матеріялами.

Для популяризації Музейного Містечка перекладена на мову есперанто стаття тов. Львовича „Безбожна Лавра" і разом з фотографіями розіслана по різних країнах.

Зараз з-за кордону одержані видання „Південно-Німецька Робітнича Газета", „Пролетарський Есперанто Кореспондент", „Юманіте" (німецькою мовою французька комуністична газета Ельзас-Льотарінгії), де надрукована ця стаття.

Бюлетень „Пролетарська Наука" марксистського інституту в Токіо повідомляє про надрукування статті „Безбожна Лавра" в № 8 цього видання.

Рурські пролетарські безвірники, що нараховують у своїх лавах 15 тисяч членів, надіслали до XIII роковини Жовтня свій привіт. Таке ж привітання одержано від Рурських шахтарів міста Буер-Гесселя.

Ессенські безвірники (Німеччина) реґулярно надсилають свого бюлетеня, в останньому номері якого сповіщають про свою роботу протягом останніх трьох місяців.

З Японії одержані дуже цікаві матеріяли про секту „Осмото", з Персії — про секту „Баґаїстів". Ці секти ще мало відомі у нас в СРСР і музей розробляє одержані матеріяли для експозиції.

На ґрунті всіх цих матеріялів у відділі антирелігійної пропаганди Всеукраїнського Музейного Містечка устатковується куток інтернаціонального зв'язку.

Однак, робота лише розгортається, не маючи, на жаль, ще конкретних методичних форм інтернаціональної роботи для осередків безвірників.

В умовах підприємства інтернаціональний безвірницький зв'язок повинен правити за матеріял для масової роботи над інтернаціональним вихованням.

Складання та відіслання листа не повинно бути навантаженням одного товариша. Треба заздалегідь оголосити по цехах про бажання послати листа, зібрати окремі побажання та зразки змісту листа, а затим вже його остаточно зредаґувати. Радиться навіть устаткувати відповідну скриньку з написом і гаслом для збирання побажань окремих товаришів.

У листі не повинно бути голих фраз про світову революцію та сухого відчиту про роботу. Треба конкретно описувати наші перемоги на фронті будування соціялізму, героїзм мас, що виявляється в ударництві, соціялістичному змаганні, окремих показниках даного підприємства тощо. Треба описувати форми й зміст антирелігійної роботи підприємства, факти релігійної контрреволюції, клясове обличчя релігії.

Зараз, коли на Заході відбувається процес клясового оформлення безвірницьких мас, листи з СРСР, наша симпатія до закордонних товаришів у їх героїчній боротьбі, має велике значення.

Відповідь, що ми її одержимо з-за кордону, про клясову боротьбу, про методи завоювання мас, про проведення зборів безвірників за умов реакції, треба зачитувати на загальних зборах осередку, вмістити в стінгазеті та виставити в кутку безвірника.

Ударна бригада по інтернаціональній роботі, яку виділяє осередок СВБ, повинна, крім всього цього, стежити за своєчасною сплатою інтернаціонального внеску, стежити за виконанням цього обов'язку іншими осередками, викликаючи на соцзмагання та беручи їх на буксир.

Осередок безвірників повинен брати активну участь у роботі МОДР'у.

До інтернаціональної роботи слід віднести, як зазначалось вище, і роботу серед нацменшостей. Ця робота повинна бути пристосована до умов даного підприємства.

Висвітлення клясової суті юдейської, католицької та інших релігій, боротьба з антисемітизмом, робота серед нацменшостей над вивченням національної культури — ось об'єкти практичної участи осередку безвірників щодо інтернаціонального виховання нацменшостей.

Треба, нарешті, зсунути з місця інтернаціональну роботу, методою ударництва та соцзмагання підняти інтернаціональну роботу на належну височінь.

Безвірницька робота мусить бути інтернаціональна.

БЕЗВІРНИЦЬКА РОБОТА ПО КОЛГОСПАХ КУБАНІ

Соціяльне коріння релігійности на Кубані, яка вкупі з іншими республіками нашого Союзу йде до соціялізму, вже підірвано. Населення міста й станиці починає чимраз більше виявляти контрреволюційну ролю церкви й релігії і звільнятися з під впливу релігійного дурману. Наявність таких фактів, як запис цілих хуторів і станиць до безвірницьких осередків та спілки войовничих безвірників, цілком стверджує це положення.

Але треба з одвертістю сказати, що, не зважаючи на великі досягнення в справі поширення безвірницької роботи серед хліборобського населення, багато трудящих ще не пірвали своїх зв'язків з релігією. Найголовніші причини, що ними можна з'ясувати це явище, такі: активна робота релігійних організацій, які використовують всі засоби, аби тільки не випустити з під свого впливу „паству", — це одна причина, і друга — це пасивне ставлення до безвірницької роботи місцевих СВБ. Вони не тільки не ведуть щоденної роботи, а інколи навіть забувають про своє існування.

Комунари на виборах сільвибіркому (Комуна ім. Сталіна. Чугуєвський р - н.)

Релігійні організації тут поки що міцні. Намагаючись пристосуватись до нових обставин, вони скеровують всю свою увагу на найвідсталіші шари населення, вони держать у своєму полоні ще значні маси хліборобів, особливо жінок, вони скеровують свої зусилля, щоб охопити релігійним дурманом селянську молодь і дітей. Місцеві євангелісти в своїх молитовнях не тільки ведуть розмову на євангелістські теми та виспівують псалми, але провадять, так би мовити, роботу „педагогічну", вони вчать дітей своєї „грамоти", готуючи собі зміну.

Активність релігійних організацій не зменшується, а подекуди навіть збільшується. Так, наприклад, у станиці Хомській Абинського району церковники повели скажену агітацію серед населення за збудування нової церкви. Роботу свою вони вели довго й уперто. Їм пощастило зібрати декілька тисяч карбованців грошей, силу будівельного матеріялу та інших дарувань. Обрали гарне місце в центрі станиці й приступили вже було до закладки фундаменту. Але з'явилися войовничі безвірники, які до цього часу не помічали нічого, бо спали, й тільки в той час, коли церкву почали будувати, вони взялися за роботу. Звичайно, що церкву не збудували, але цей факт нічого гарного не каже. Таких та трохи інших фактів на Кубані було та й зараз ще є чимало і всі вони свідчать про те, що наш клясовий ворог не спить, а діє активно.

Що ж ми взагалі робили до цього часу для того, щоб попереджувати й викривати всі антирадянські вихватки церковників та інших релігійних організацій, а також зміцнювати антирелігійний фронт? Робили ми мало та й зараз, коли умови для роботи стали багато кращі, ми робимо дуже мало. Наші СВБ слабо організовані, не мають ще певного досвіду в роботі, достатнього керівництва з боку райрад СВБ, відповідних коштів, літератури тощо.

Робота ця здебільшого покладена на вчительство, яке через переобтяженість не може цілком віддатись цій справі, і тому вона велась і ведеться не щоденно, а періодично, — про неї якось забувають.

Колективізація на Кубані дуже вдарила по релігії. У нас починається величезна робота на антирелігійному фронті. Наші СВБ поповнюються новими, свіжими силами колгоспників, наймитів та бідняцько-середняцької частини селянства. Всю свою увагу ми переносимо на колгосп, вся антирелігійна робота провадиться пристосовуючись до праці колгоспу, бо ми знаємо, що армія колгоспників, якщо її озброїти певними знаннями, буде тією армією, яка зруйнує на селі до щенту твердині релігії. Кожен колгоспник мусить усвідомити, що будуючи з велетенським розмахом соціялістичне господарство, він тим самим руйнує ґрунт під релігією, і що руйнувати релігію, це значить боротися за соціялізм.

Хлібороби-колгоспники, що вступають до СВБ, заохочують до праці увесь колгосп. Є що чимало й таких колгоспів, де запроваджувати безвірницьку роботу дуже важко. Тут хлібороб ще з якимось недовір'ям слухає ті лекції-розмови, що їм читають безвірники, і цілком зрозуміло, щоб для того, щоб зрушити роботу з місця в таких колгоспах, вживають інших засобів. Так, наприклад, у колгоспі „Червоний партизан" (ст. Мінгрельська, Абинського району). СВБ підчас осінньої сівби влаштовувала антирелігійні вечірки, де з великою допоміддю виступив колишній піп, який уже вісім років працює вчителем у трудшколі. Цей колишній піп, а теперішній активний член СВБ, розповів колгоспникам про все те таємне життя священнослужителів, про яке з них ніхто не знав, а також про все те, чим можна було найбільше вразити хлібороба: різні таїнства, обряди, молебні, молитви й т. ін. Треба було бачити, з якою напруженою увагою слухали колгоспники це „откровеніє". Наслідки прямо чудові. Багато тут же записались до СВБ і стали активними його членами. Нині тут працюють безвірницькі ударні бригади, що змагаються між собою за кращу роботу. В безвірницьку роботу втягаються зараз і школи, а особливо ШКМ. Учні ШКМ із своїм агрономом по колгоспах ведуть розмови, ілюструючи їх такими приладдями, як барометр, мікроскоп і т. ін. У багатьох колгоспах вже є свій актив. У колгоспі ім. Паладича (Сіверський район), колгоспники вигнали із свого колгоспу одного члена за те, що він почав сіяти релігійні настрої серед колгоспників і умовляв багатьох записатися в секту євангельських християн. Крім того, в нього знайдено коло 200 крб. срібних грошей. Цього євангеліста-шкідника викрили самі колгоспники члени СВБ.

Ось один факт, який свідчить, що колгоспники-безвірники не даром носять таке звання. В одному з колгоспів Брюховецького району виявилось декілька афонських ченців. Вони під приводом збирання милостині, вели релігійні розмови, залякували селян „страшним судом" тощо. Цих ченців колгоспники попросили із станиці й наказали більше до них не приходити.

Аналогічні факти мали місце й по інших

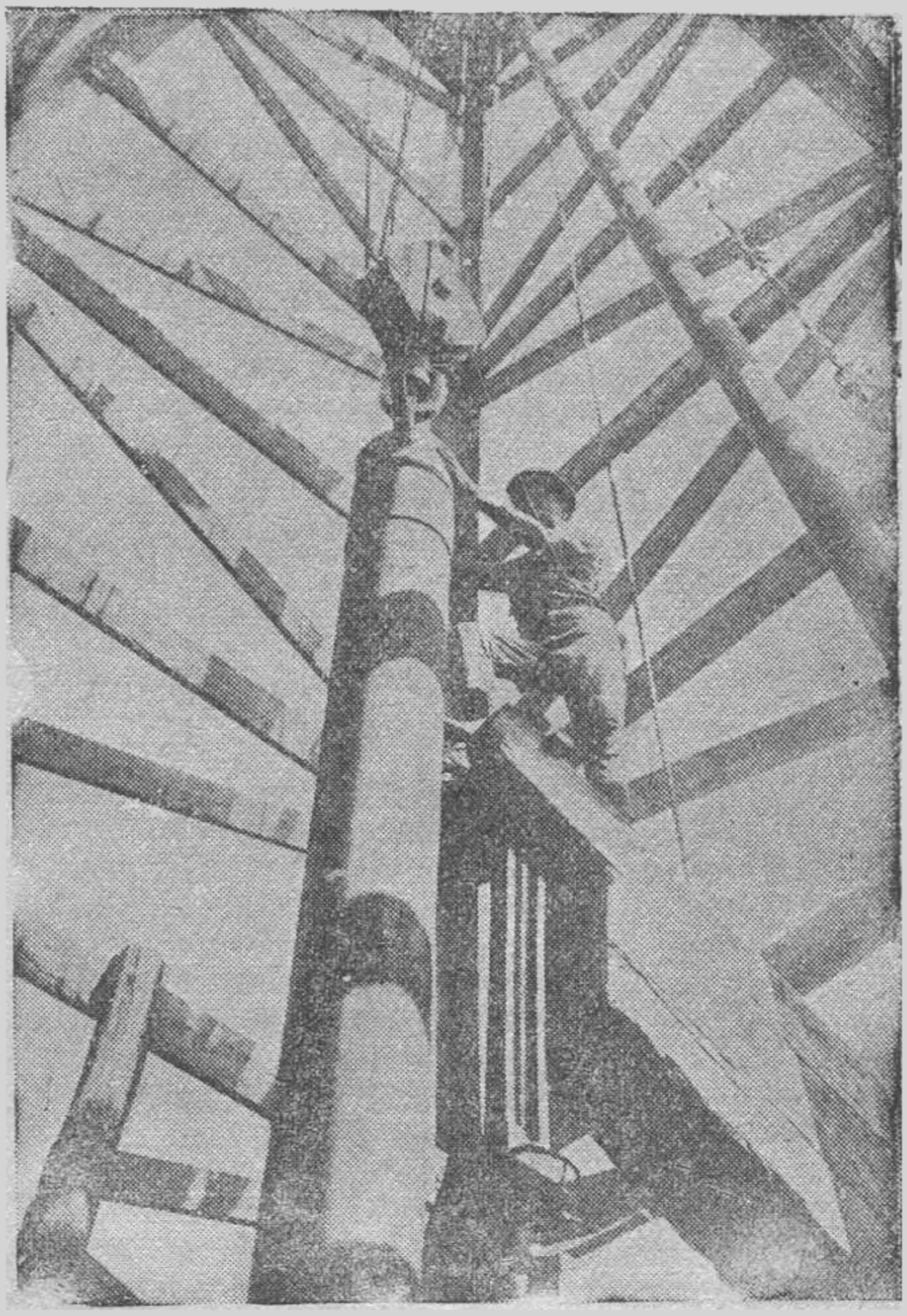

Будівництво на Кубані. Будують артезіянський колодязь

районах. Всі вони красномовно кажуть, що активність безвірників у колгоспі росте з кожним днем, що безвірницька робота на Кубані нині розгортається войовничо. Спілка войовничих безвірників чимраз більше набуває собі авторитету, серед усього населення, вона стає масовою організацією, що практично веде боротьбу з релігією на всіх ділянках громадсько-господарського життя. Стежучи за безвірницькою роботою на Україні і порівнюючи наслідки вашої роботи з нашими, ми бачимо наскільки відстаємо від вас.

Наша пропозиція до „Безвірника" зводиться ось до чого: для ознайомлення з нашою роботою, для практичної допомоги нашим СВБ, які не мають ще належного досвіду, для ознайомлення кубанської суспільности з вашою роботою і досягненнями на антирелігійному фронті, ми пропонуємо вам вислати до нас бригаду хоч би з 2—3 осіб. Сподіваємось, що наша пропозиція не буде забута, а буде переведена в життя якнайскоріше. Налагодивши міцний зв'язок, ми вкупі, єдиним фронтом поведемо наступ на релігію.

Безвірник

ЗМІСТ

Н. Бульковштей. Як устаткувати куток безвірника.
Програма для низового антирелігійного гуртка.
Література про 1905 рік.

Н. БУЛЬКОВШТЕЙН

ЯК УСТАТКУВАТИ КУТОК БЕЗВІРНИКА

ЗА МАТЕРІЯЛАМИ КИЇВСЬКОГО АНТИРЕЛІГІЙНОГО МІСТЕЧКА

Одна з основних частин антирелігійної роботи є правильно й змістовно поставлені формиаочної пропаганди.

Практика кутків безвірника, що вже існують як їхнім зовнішнім оформленням, так і їхньою роботою, свідчить, що здебільшого вони припускають такі, вирішальні помилки:

1. Застигле зовнішнє оформлення кутка. Безсистемне шпалерне розвішування плякатів Абсолютна неув'язка та неілюстрування в змісті конкретними даними зі своєї низової одиниці щодо виконання промфінпляну, боротьби за новий п бут та іншими складовими елементами соціялістичного будівництва. Відсутність висвітлення місцевого релігійного руху і антирелігійної роботи. Часто наявність занадто карикатурно - лайливого відзначення живучости релігії.

2. Невміння розгорнути в кутку антирелігійну роботу, що могла б зацікавити та притягти відвідувача.

Мета цієї статті — за матеріялами показового кутка антирелігійної пропаганди при Всеукраїнському музейному містечку — дати методичні вказівки кожному осередкові СВБ щодо устаткування кутка й щодо форм антирелігійної роботи, що в ньому провадитимуться.

Поставивши в плян своєї роботи устаткування кутка, осередок безвірників не повинен звести цю роботу лише до купівлі плякатів та до розвішування їх на стіні.

Слід спочатку розробити схему кутка, завбачаючи устаткування його частинами, зводячи оформлення кутка не до застиглої рамки, а до систематичного переміщення й доповнення матеріялів, висвітлюючи поточну політичну й антирелігійну кампанію.

Рекомендується схему кутка поділити на такі основні відділи:

1. Походження релігійних вірувань, експлуататорська роля релігій, контрреволюційна роля релігійників за соціялістичного будівництва.

2. Безвірницький рух, будування соціялізму та його головні показники, участь безвірника в соціялістичному будівництві.

3. Природничо - науковий відділ. Ілюстрації з астрономії, походження тварин, рослин і людини, медицина, знахарство й релігія і т. ін.

Центральне місце займає дошка запитань і відповідів, відограючи ролю повсякденної робітничої частини, даючи консультацію з різних питань, будучи місцем для оголошень, викликів і т. ін.

Нижче ми подаємо схему й текстові матеріяли для плякату про українську автокефальну церкву.

Осередок СВБ з цього приводу може списатись з Всеукраїнським музейним містечком (у Київі), звідки можна виписати потрібні фотографії, і потім, за матеріялами, що їх нижче подаємо, скласти плякат.

Художнє оформлення зводиться до старанного наліплювання фотографій, виконання красивих шрифтованих написів і до зарисування фігурної діяграми. Для повної ув'язки всіх цих частин плякат оформлюється на певному тлі та з певними цілевими штрихами (у даному плякаті темно-блакитне тло та герб Директорії).

Для даного плякату були зібрані такі матеріяли: [1])

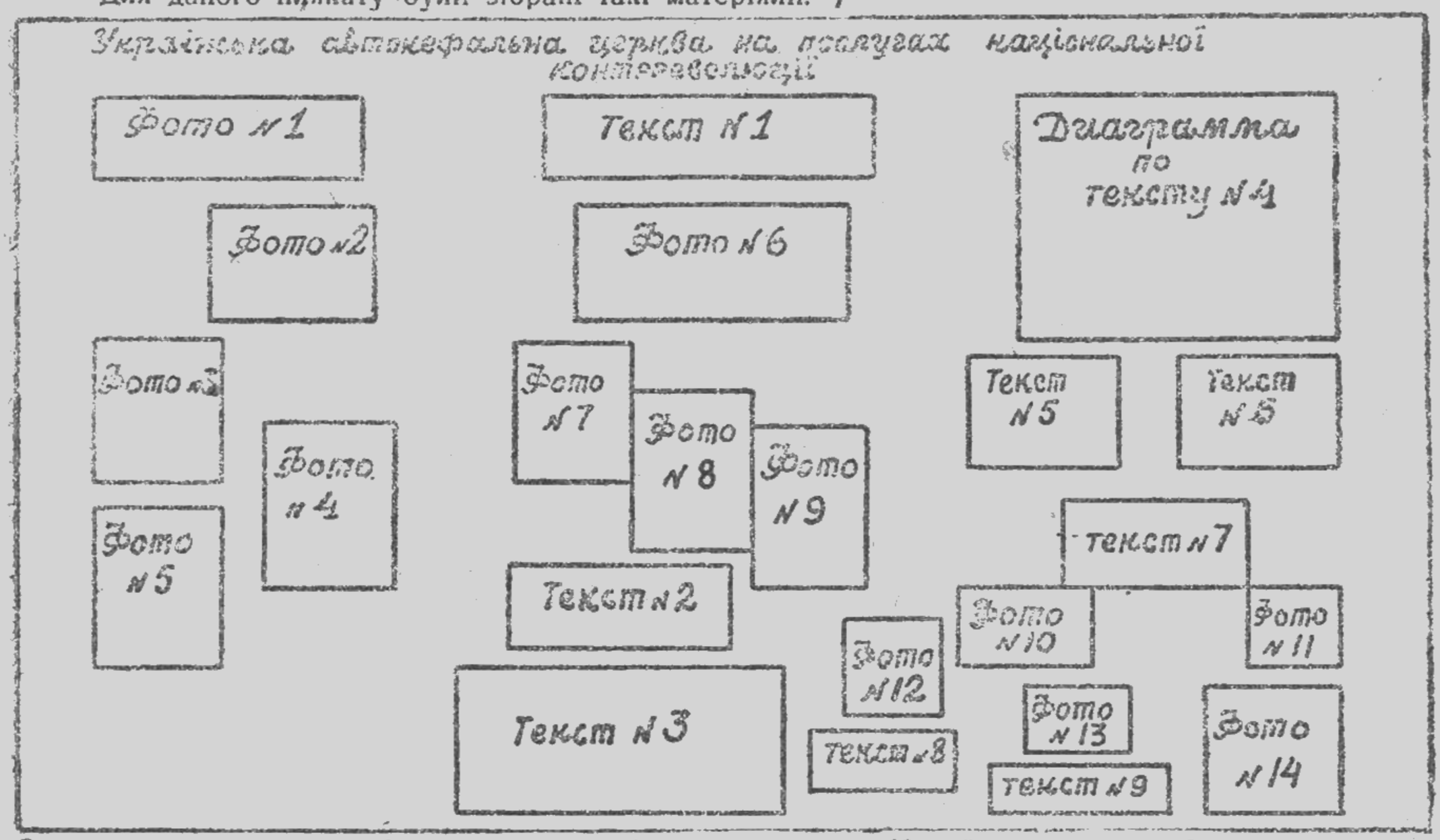

Схема розташовання фото та текстів на плякати „Українська автокефальна церква на послугах національної контрреволюції"

Фотознимки: (див. схему).
№ 1 — Петлюра й погроми.
№ 2 — Похорон жертов петлюрівських погромів.
№ 3 — Підписання договору Директорії з Пол щею.
№ 4 — Відозва — „Милі українські селяни".
№ 5 — Листівка „Молитва за вітчизну".
№ 6 — Софіївський собор у Києві.
№ 7 — Обкладинка журналу „Церква й життя".
№ 8 — Обкладинка журналу „Церковні вісті".
№ 9 — Обкладинка брошури „Діяння всеукраїнского собору в Києві".
№ 10 — Процес СВУ.
№ 11 — Знимок справи СВУ.
№ 12 — Підсудний В. Чех вський.
№ 13 — С. О. Єфремов і Чехівський
№ 14 — Відозва про самоліквідацію УАПЦ.

У плякаті шрифтом використані такі тексти:

Текст № 1.

„Усі й усякі кляси гнобителів, щоб охоронити своє панування, потребують двох соціяльних функцій: функції ката та функції попа. Кат повинен придушувати протест і обурення пригноблених, піп повинен малювати їм перспективи пом'ягшення злиднів і жертв у разі збереження клясового панування, відвертати їх від революційних дій, зривати їхній революційний настрій, руйнувати їхню революційну відвагу" (Ленін, т. XIII, ст. 156).

Текст № 2.

Так і українська буржуазія для того, щоб забезпечити собі панування над українським трудящим селянством і робітниками в майбутній, самостійній Україні, поруч з боротьбою за неї, приділяє велику увагу і будівництву автокефальної, тобто самостійної української церки, що виконувала би ту функцію попа, про яку писав т. Ленін.

[1]) Частина матеріялів одержана у тов. Самойловича, автора статті „Українська церква на послугах у національної контрреволюції" (див. збірку „Революція й релігія").

Текст № 3.

Головні хронологічні етапи з історії УАПЦ.

9/VIII - 1917 р. відозва до „духівництва й мирян“ про скликання 30/VII - 5/VIII українського церковного з'їзду.

27/X - 1917 р.— Третій всеукраїнський військовий з'їзд скликає з представників військового духівництва, громадських організацій і військових „Оргкомітет для скликання Всеукраїнського Церковного Собору“, що 23/XI - 1917 р. перейменовує себе на „Тимчасову ВПУР“.

7/X - 1918 р.— розпочався Всеукраїнський церковний собор, що не встиг оголосити автокефальну УПЦ, бо в Києві розпочалася громадянська війна — січневе повстання і собор розбігся, але перед розпуском група соборян засновує так зване „Кирило - Методієвське братство“, оргзборичкого відбулись вже при владі німців 24/III — 1918 р.

1/I - 1919 р — Директорія видає закон „про уряд православної церкви“, за яким, нарешті, оголошує українську церкву автокефальною і утворює синод.

19/IV - 1919 р.— У Києві засновується нова ВПУР на чолі з Морозом.

18/V - 1920 р.— За поляків у Києві відбувається засідання ВПУР, яке ухвалює розірвати зі старим російським єпископатом.

22 - 26/V - 1921 р.— Губернський Київський духовний собор за керівництвом Мороза робить низку антирадянських ухвал.

14/X - 1921 р.— Перший Всеукраїнський собор за головуванням Чехівського обирає новий єпископат і оголошує українську церкву автокефальною.

1/IX - 1926 р.— Вереснева нарада, де головує єпископ Петро Ромоданов. Зміна тактики УАПЦ, відмовлення від одвертої контрреволюційної роботи, словесна осуда Липківського, Ярешенка тощо.

20/X - 1927 р — Другий Всеукраїнський духовний собор УАПЦ Усунення Липківського з митрополії. Обрання на митрополита Борецького, дальша зміна декорації.

28/I - 1930 р.— Надзвичайний собор УАПЦ, що самоліквідував УАПЦ.

Текст № 4.

Керівництво УАПЦ.

Петлюрівських бандитів	214
Членів українських соціяліст. партій	55
Царських офіцерів	46
Денікинських офіцерів	22
Жандарів та поліцаїв	17
Членів СРН (союз руського народа)	3

(Українська контрреволюція про свою роботу, вид. II, ст. 27).

Текст № 5.

Заява Єфремова на банкеті Петлюри з поляками 23/V - 1920 р. про те, що повинні робити в радянському запіллі він Липківський, Мороз та інші.

„Ви билися на Заході зі зброєю в руках, а ми залишилися тут, щоб продовжувати боротьбу за свою назалежність“.

(Газета „Україна“ № 105, 30/V - 1920 р.).

Текст № 6.

Архиєпископ Київщини К. Молюшевич так характеризує своїх парафіян.

„Промови суто - українського змісту багатьох не задовольняють і з такими промовами виступати значило б не шукати популярности. От, коли єпископ говорить так, що в кожній промові можна знайти певний політичний натяк, то тоді — це промовець, тоді ним задоволені, його хвалять, його слухають. (Журнал „Церква й життя“ № 2 за 1928 р.).

Текст № 7.

З 9 березня 1930 року протягом місяця в Харкові Найвищий суд розглядав справу викриної ДПУ контрреволюційної організації „Спілка Визволення України“. Ця організація за мету своєї діяльности ставила повалення на Україні влади робітників та селян, утворення влади поміщиків та фабрикантів, знищення здобутків Жовтневої революції, повернення землі поміщика, фабрик і заводів — фабрикантам.

У діяльності СВУ найактивнішу участь взяла українська автокефальна церква, що зі своїм численним апаратом ставила головну найдужчу колону СВУ.

Текст № 8.

В. Чехівський — один з організаторів і керівників автокефальної групи СВУ. На суді обвинувачений Чехівський свідчив: „Робота священнодіячів УАПЦ на селі, як і в місті, йшла за певним керівництвом і впливом верхів УАПЦ, які в свою чергу діяли під впливом широких громадянських кіл взагалі та СВУ зокрема“.

Текст № 9.

Голова „Спілки Визволення України“ С. О Єфремов.

Винуваченний С. О. Єфремов свідчив: „Способами впливу на маси мали бути легальні при церкві організації, як сестрицтво — братство, церковні хори і т. ін., до яких особливо затягати намагались молодь, як енергійніший і рухливіший елемент. Ці півцерковні товариства привчали до організації, гуртування взагалі, а, з другого боку, вони були зручні і з того погляду, що через них можна було проводити в масу певні думки, пускати ті чи інші гасла. З доповідів Чехівського знаю, що їх мали на увазі, як допоміжні організації в роботі пропаганди ідей СВУ серед мас“.

Фотографічні матеріяли для даного плякату виписувати на таку адресу: Київ, Всеукраїнське Музейне містечко (кол. Лавра).

ПРОГРАМА ДЛЯ НИЗОВИХ ВИРОБНИЧИХ І СІЛЬСЬКИХ АНТИРЕЛІГІЙНИХ ГУРТКІВ

(Початок у № 24 „Безвірника“ за 1930 р.)

9. ЧИ БУВ ХРИСТОС

Євангелії і їх суперечність. Історичні й географічні помилки в євангеліях. Відсутність відомостей про христа у Таціта, Светонія та Йосифа Флавія. Мітологічність христа. Євангелії — це стверджені церквою збірки мітів. Христос, Будда, Адоніс, Аттіс, Озіріс. Походження хреста. Соціяльно-економічна й виробнича основа вчення про богів-спасителів та використання цього вчення для втіхи пригноблених і для виправдання експлуататорської сутности, що є в клясовому суспільстві.

Методичні вказівки

Мета цього завдання — викрити міт про христа. Тут треба виділити небагато часу, щоб розібрати євангельські суперечності. Коротко сказати про час і місце виникнення євангелії і при цьому вказати: 1) що євангелій було багато більше, та церква затвердила тільки частину, 2) що євангелії були писані від руки, що друковання виникло далеко пізніше, що їх безперестанно доповнювали й змінювали.

Але цим обмежуватися не можна. Треба пояснити міт про христа, а це означає показати його виникнення. Треба показати економічну основу міту про смерть і воскресіння бога-спасителя та про економічні коріння походження християнського символу.

10. БУДОВА ТА ІСТОРІЯ СВІТУ

Біблійна картина світу. Відкриття Коперника (показати саму методу Коперника). Як церква переслідувала вчення Коперника. Науковий опис соняшної системи. Що таке небо й зірки. Біблійне оповідання про створення світу. Його дикунське походження. Чи можна створити речовину. Закон зберігати матерію. Доба землі за релігією й за наукою. Наукові пояснення виникнення світу. Кантова-Ляплясова теорія. Мультонова і Чемберлінова теорія. Всесвіту ніхто не створив. Вічність світу.

Методичні вказівки

У розмовах про Коперника показати взаємну ворожість наукового методу і сліпої віри. Підходячи до закону про зберігання матерії, обміркувати питання про те, що таке повітря. Показати досвід: склянку повну води й накриту легеньким папером перевернути (вода не виливиться). Описати досвід важити повітря, а коли можна — продемонструвати його. Питання про повітря важливе й для пояснення того, що таке небо і веселка. Обміркувати, чи можна ставити питання про початок та кінець всесвіту. На питання про добу землі показати саму суть наукових методів дослідження, різницю між науковою методологією і сліпою вірою. Коли є можливість — влаштувати екскурсію до обсерваторії.

Література

1. Підручник „Робітник-Безвірник“ —Вид. „Пролетарий“, 1929 р., Розд. II.
2. Попов, В. — Происхождение земли и мира. Изд. „Безбожник“.
3. Ярославский, Ем. — Библия для верующих и неверующих, ч. 1, гл. I — III.

11. ПОХОДЖЕННЯ ЖИТТЯ НА ЗЕМЛІ

Біблійна оповідь про божественне походження життя. Що таке життя. Ознаки живого організму: рух, почуття, обмін речовин, зростання, розмноження. Речовинний склад живого організму. Чи можна штучно створити живу істоту. Чи можна стверджувати, що життя існує вічно. Наукова теорія самозародження життя.

Методичні вказівки

Опрацьовуючи цю тему, треба особливо уникнути спрощенства, що може дати уявлення: 1) знищення межі між живим та мертвим, форму механізування життя, 2) скептицизму, як от — нехай, колинебудь про все довідаємося Підкреслити великі досягнення науки й техніки в галузі пізнання світу. Обміркування основного питання теми повинно віднести не до початк теми, а до другої половини занять. На початку занять питання тільки ставиться. Далі всі сили скеровується на те, щоб підготовити авдиторію до обміркування поставленого питання. Насамперед, поширити уявлення про життя. Живуть не тільки живі істоти, а й рослини. Травинка теж живий організм. Мікроорганізм. Описати амебу, її життя. Дані життя її аналізується: вишукують його ознаки, визначають речовинний склад амеби. Отак поступово авдиторія наближається до найпростішого організму. Ця думка не тільки завдає вдару релігії, але у той же час відкриває шлях для позитивного наукового розв'язання поставленого питання. Наука до цього часу не спостерігала самовільного зародження життя. Чи означає це, що самозародження взагалі неможливе. Може тепер зникли ті умови, в яких можливе й потрібне самозародження життя.

Література

Підручник „Робітник-Безвірник".
Поляков — „Релігія та наука про походження життя". ДВУ.

12. ПОХОДЖЕННЯ РОСЛИН, ТВАРИН ТА ЛЮДИНИ

Біблійне уявлення про створення породи тварин та рослин. Звідки ми знаємо про розвиток життя Викопні організми. Будова теперішніх організмів та еволюція. Чому відбувалася еволюція. Вчення Дарвіна. Штучний добір. Змінність. Боротьба за існування та природній добір. Чи чудом створені істоти. Походження людини. Схожість анатомії людини і малпи. Людина і вища малпа мають одного спільного предка. Схожість зародка людини з зародком інших тварин. Звірячі залишки у людини (остаточні органи). Викопна людина. Вік людства за біблією й за наукою. „Малп'ячі процеси" в Америці.

Методичні вказівки

Переходячи до дарвінової теорії, треба в декількох словах ознайомити авдиторію з загальними висновками Дарвіна та тільки після того розпочати розібрати його теорію. При цьому попереднє формулювання висновку дарвінізму повинно резюмувати попередню тему. Опрацювати дарвінову теорію, звернути увагу учнів на довгочасність процесу розвитку пород. За обмеженістю часу треба цілком відмовитися від обміркування таких питань як, приміром, „Лямаркізм" „спадковість", „що таке порода" і обмежитися лише питаннями, що їх зазначено в програмі. Визначення породи можна замінити описовим вживання цього слова (напр.: „такі породи тварин, як кінь, корова, курка, голуб"). Коротко показати як дарвінізм пояснює пристосування організмів до умов життя.

Література

Підручник „Робітник-Безвірник".
Поляков — Походження тварин та рослин. ДВУ. 1929 р.

13. ЯК БОРОТИСЯ ПРОТИ РЕЛІГІЇ

Декрет про відокремлення церкви від держави. В якому розумінні релігія є справа приватна. Кожен пролетар повинен брати участь у боротьбі проти релігії. Боротися проти релігії треба не насильством, а з допомогою переконання, виховання та участи в соцбудівництві. Розкриваючи якунебудь конкретну релігію, треба пояснити шкоду всякої релігії.

Газета „Войовничий Безвірник" та журнал „Безвірник" — для широких трудящих мас. Коли й як виникла спілка Войовничих Безвірників. Девіз СВБ: „боротьба проти релігії — боротьба за соціялізм". Як організувати осередок СВБ (основні положення СВБ). Як повинно працювати

осередки СВБ. Проти релігії треба боротися не тільки словами, а й ділом. Боротьба методами громадського впливу проти всякого втручання служників культів у життя суспільства. Організоване відмовлення профспілкових мас від господарського обслуговування (відмовлення друкувати релігійну літературу, будувати церкву і т. ін.). Активна допомога в проведенні в життя безперервки. Організація безвірницьких обрядів. Регулярна організація антирелігійних художніх вечорів. Активна участь безвірників у соціялістичному змаганні та в проведенні політичних кампаній. Особливості роботи сільських осередків СВВ. Кожний безвірник повинен практично пов'язати антирелігійну роботу з боротьбою за п'ятирічку і просувати безвірницький досвід в маси найвідсталішої частини трудящих.

Методичні вказівки

У цьому занятті треба безпосередньо (тобто прочитавши й розібравши самий текст) ознайомити учнів з тим, що написано про релігію в програмі ВКП, в постанові II з'їзду СВБ і II пленуму ЦР та III пленуму ЦР СВБ України.

Питання про закриття церков. Роля церкви та відправи в справі підтримування релігійних почувань та переконань. Антирелігійне значення закриття церков і використання церковного приміщення для культурної справи. Чому не можна закривати церкви адміністративними заходами.

Обговорення питання про зміст і методу роботи осередку безвірників ілюструвати доповіддю про роботу кращих осередків.

Література

1. Робітник Безвірник, стр. 3.

ЛІТЕРАТУРА

1905 РІК І ЦЕРКВА

Бляхин, П.— Крест и пулемет. Вид. „Безбожник". 1928 р., стор. 77, ц. 60 коп. Див. розділ: „Роль православного духовенства в организации грабительских войн с Турцией и Японией и усмирение рабоче-крестьянских восстаний в 1905 г.".

Івановський, А.— Гапоновщина. „Безвірник", 1927 р. № 1, стор. 3—7.

Кандидов, Б.— Церковь и московское востание 1905 г. М. „Атеист", 1929 р., ц. 40 коп.

Кандидов, Б.— Религия в царской армии. Под. ред. Зам. Нач. Агитпропа ПУР'а — т. Цирлин. Вид. „Безбожник", 1928 р., стор. 80, ц. 90 коп.

Див. розділ: „Контрреволюционная работа военного духовенства в 1905 — 1907 г.г."

Лукин, Н. (Н. Антонов). Революция и церковь. М. Л. ГИЗ, 1924 р., стор. 40, ц. 20 коп. Див. розділ — „Церковь и революция 1905 г.".

Путинцев, Ф.— Сектантство и 1905 г. „Антирелигиозник", 1926 р. № 2, стор. 41—49.

Путинцев, Ф.— Церковь и 1905 г. Вид. „Безбожник", 1929 р., стор. 40, ц. 20 коп.

1905 рік

Бочаров, Ю.— Перше збройне повстання у фльоті („Потьомкин", „Георгий Победоносец", „Прут") Х. „Шляхи Революції", 1929 р., стор. 28, ц. 20 коп.

Горький, Максим — 9-е січня. Переклад Вражливого. Вид. „Український Робітник". 1930 р., стор. 40, ц. 5 коп.

Вегер, И. (отец) 9-е января. Вид. „Московский Рабочий", М.-Л. 1930 г., стор. 61, ц. 15 коп.

Зміст: Значение дня 9 января и его связь с нынешним днем. Положение рабочих и рабочее движение перед 1905 годом. Государственный департамент полиции берется направлять рабочее движение. Кровавое воскресенье и его последствия. Приложения.

Козельський, Б.— Горлівське повстання 1905 року. (За документальними даними), Х., ДВУ, 1930 р., стор. 31, ц. 15 коп.

Зміст: Український пролетаріят 1905 року. Донецький басейн у революційному русі. Горлівка.

Мик. Новицький. 1905 рік на Українському селі Хрк. „Пролетар" 1930, стор. 70, ц. 20 к.

Ленин, Н.— Собрание сочинений. том 7-й, часть 1. Революция 1905—1906 г.г. М.-Л. ГИЗ. 1924 г.

Ленин, Н.— Январские дни 1905 года.

Ленин, Н.— 9-е січня, Одеса, 1924 р., ст. 24.

Львов-Рогачевський— Жовтневі дні 1905 р. в місті Харкові. Переклад С. Бальвас. ДВУ. 1930 р., стор. 100, ц. 30 к.

Зміст: Революція 1905 р. на Україні.

Маевич. А.— Солдат и революция 1905 года. Библиотека красноармейца. М.-Л. ГИЗ. Отдел военной литературы. 1930 р., стор. 94, ц, 24 коп.

Зміст: В казарме, как в тюрьме. Тысяча девятьсот пятый год. „Князь Потемкин Таврический". Октябрь 1905 года. Кронштадское востание. Киевские саперы. Восстание в Севастополе. Московское восстание. Уроки Московского восстания.

Пижов, М.— Сорочинська трагедія. Х. „Шлях Революції", 1929 р., стор. 102, ц. 45 коп.

Зміст: Революція 1905 р. на Україні. Спогади революції.

Петерин, Н.— Первая Российская революция 1905 г. Вид. ВЦСПС, М. 1928 р., ст. 104, ц. 70 коп.

Штайн, С.— Революція 1905 року. Х. ДВУ. 1930 р., стор. 60, ц. 18 коп.

Зміст: Передумови й причини революції. Політичні партії революції 1905 року. Основні моменти в розвитку революції 1905 року й виправдання більшовицької лінії. Причини поразки й наука від 1905 року.

„1905" Збірка художніх та методичних матеріялів до 25-тиріччя подій 1905 року, Сектор масової комуністичної освіти, НКО, УСРР, Х. ДВУ. 1931 р.

Наприкінці збірки вказано бібліографію з подій 1905 року.

Література

з питання про антирелігійну пропаганду через кіно та про використання кіна релігією

В. Степанов — Кино и антирелигиозная пропаганда. Журн. „Антирелигиозник", 1928 р. № 5, стор. 19.

И. Элиашевич — Кино и антирелигиозная пропаганда. (К постановке кино-лекций). Журн. „Антирелигиозник", 1927 р., № 5, стор. 50.

Как использовать фильму „Саламандра" для антирелигиозной пропаганды. Журн. „Антирелигиозник", 1929 р., № 1, стор. 111.

Список кино-картин с антирелигиозным содержанием. Журн. „Антирелигиозник", 1929 р., № 8, стор. 111.

Кіно-фільми з антирелігійним змістом. Журн. „Безвірник", 1930 р., № 11, стор. 45.

М. Михайлів — Як використати кіно та радіо для антирелігійної пропаганди. Журн. „Безвірник", 1930 р., № 10, стор. 47.

Тематичний плян „Українфільму" на 1930/31 р. Вид. „Укртеакіновидав".

Д. Ігнатюк — Мистецтво на послугах у релігії за кордоном. Журн. Безвірник", 1928 р., 15, стор. 8. див. розділ „Кіно".

Ю. Арди — Бог на экране. Журн. „Безбожник", 1929 р., № 3, стор. 10.

Ціна 20 коп.

У.К.П.